

74

1.157. 4.22/90-122
70

ОРГАНИЗАЦИЈА И РАБОТА НА ПОВЕ-
РЕНСТВОТО ЗА НАРОДНО СТОПАН-
СТВО И ЕКОНОМСКА ОБНОВА НА
ЗЕМЈАТА И НА ЕКОНОМСКИТЕ ОДДЕ-
ЛИ ПРИ ОБЛАСНИ, ОКОЛИЈСКИ, ГРАД-
СКИ И ОБШТИНСКИ НАРОДНО-
ОСЛОБОДИТЕЛНИ ОДБОРИ

Н О Е М В Р И 1 9 4 4

С. ВРАНОВЦИ — ВЕЛЕШКО

Маб. бр. 379/2

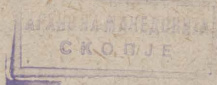
91

ОРГАНИЗАЦИЈА И РАБОТА НА ПОВЕ-
РЕНСТВОТО ЗА НАРОДНО СТОПАН-
СТВО И ЕКОНОМСКА ОБНОВА НА
ЗЕМЈАТА И НА ЕКОНОМСКИТЕ ОДДЕ-
ЛИ ПРИ ОБЛАСНИ, ОКОЛИЈСКИ, ГРАД-
СКИ И ОБШТИНСКИ НАРОДНО-
ОСЛОБОДИТЕЛНИ ОДБОРИ

Н О Е М В Р И 1 9 4 4

С. ВРАНОВЦИ — ВЕЛЕШКО

I. УВОД

На 2 август т. г. се собра Антифашиското собрание на народното ослободување на Македонија (АСНОМ) во манастир Св. Прохор Пчински, кумановско и се конституира во врховно законодателно и исполнително представително тело на Македонија и македонската држава, како равноправна единица во демократска и федеративна Југославија. На основание чл. 10 од Решението за функциите на АСНОМ, донесено на това заседание, до формирањето на народното правителство на македонската држава, при Президиумот на АСНОМ се образујат нужен број поверенства за разните огранки на државната управа. На првото заседание на Президиумот на АСНОМ, одржано на 6 август т. г. во с. Рамно, кумановско, решено е да се организира Поверенство за народно стопанство и економска обнова на земјата.

Основни принципи на борбата што ја води македонскиот народ против фашиските окупатори се: национална слобода, демократски права и братство со југословенските народи. На таа база и согласно законот за организација и работата на народно-ослободителните одбори како органи на државната влас на федерална Македонија во демократска и федеративна Југославија (Решение на Президиумот, зап. № 6 од 21-X-1944 г.); народно-ослободителната војска на Македонија со ослободувањето на некое село, град или крај од окупаторот, рушејќи ја старата противонародна влас и државниот бирократски апарат, му дава можност на народот да си организира своја народна влас и да почне само да се управува преку народно-ослободителните одбори.

За подобро и поефикасно извршување на задачите, што се поставујат пред народната влас, работите се делат по сектори (оддели). На чело на таков оддел стои прочелник на одделот, избран на пленарното заседание на одборот. Таја подела се врши према действителните **нужди**, а не по шема — бирократски. Тргувајќи од долу, колку е еден одбор повисок, толку обваѓа поголема територија, побројно население, а со тоа му се постават повеќе проблеми, поразноврсни работи (требе да вообшти интереси и гледишта на поголем број луѓе). Sprema тоа повисокиот НОО може да има и повеќе оддели.

Поради важноста на економската дејност во животот на луѓето и државата, налага се уште во општинските НОО-и да се организира економски оддел. При градските, околинските и областните НОО-и, економскиот оддел добива уште поголемо значење. На висока државна организациона форма на економскиот живот е Поверенството за народно стопанство, во состав на кое влегуе и економската обнова на земјата.

Како што народно-ослободителната војска израсна од малки партизански групи и одреди, така и денешната народна власт (општински, градски, околински и областни НОО-и) започна од малки народно-ослободителни одбори по зафрлените села по високите планини и од позадинските работници. При тоа како економските воприси се поставуваа така беа разрешавани, сообразно на степенот на борбата и условјата. Сега е веќе, скоро наполно организирана власта во Македонија, со тоа и економските оддели при НОО-и и самото Поверенство за народното стопанство, кое што треба да го координира и наплага целото стопанство во државата.

Кои се, пак, проблеми оставени за разрешавање на поедини одбори, разрешено е така: Одборот ги разрешава сите економски проблеми што се постават, а ако тија ги надраснале неговите сили или ги засегаат интересите и на други НОО-и, тогаш се обраќа на повисокиот. Така, општински на околински, градски и околински на областни народно-ослободителни одбори; а последните директно на Поверенството.

Стопанските оддели ги раковојат на својот реон сите огранки на стопанството: земеделие, сточарство, ветеринарна служба, горско стопанство, трговија, занаетчиство и индустрија. Стопанскиот оддел изработуе општи напатствија на стопанската политика во својот реон спрема напатствијата на Поверенството за Народното Стопанство. При повисоките НОО-и стопанскиот оддел има за секоја огранка од стопанството референт способен за таја работа. Индустриските и занаетчииските предпријатија, земеделски имоти, горски и рударски предпријатија, кои што се државна своина или под државна управа, управата на тија предпријатија е под надзор на стопанскиот оддел од она околински НОО на чиј реон работат, доколку не бидат ставени под надзор на стопанските оддели од повисоките НОО-и.

Стопанскиот оддел ја контролира трговијата, индустријата, рударството, земеделието и другите огранки на стопанството и издава одобрувања за упражнување на сите тија работи.

Во помош на стопанскиот одел при постигнувањето на таја задача може по напатствијата на Поверенството, да се основае како првобитен орган стопанска комисија која треба да ги ангажира на прво место производителните и стручни лица за извршување на стопанската задача.

Препис од сите принципиелни решенија од областа на народ.

стопанство треба да изпрати до повисокиот НОО, а областниот НОО до Поверенство за народ. стопанство.

Однос меѓу повисоките и пониските народно-ослободителни одбори. Пониските НОО-и за својата работа одговараат на повисоките НОО-и и на АСНОМ и задолжени се да работат во смисол на неговите општи решенија и директиви. Повисоките НОО-и односно АСНОМ може во секое време да ја контролира работата на понискиот НОО-и и ја преземе сам работата, да ја расправи и донесе одлука.

Секој прочелник на оддел може да изврши контрола на работата од истиот одел на понискиот НОО-и. Референтите се праќаат при пониските НОО-и со цел да ги помогнат референтите од истоветниот оддел со писмено полномоштво на својот прочелник.

Државни стопански предпријатија. Поедини НОО-и повисоки или пониски можат да преземат сами или во заедница со часни лица предпријатија, што веќе постојат и да оснујат во својот реон стопански предпријатија. Тија предпријатија треба да имат свои управи, што ги поставуе и над нив води контрола соодветниот НОО. Администрацијата во тија предпријатија се врши по трговски принципи.

Чиновници и технички персонал. — Секој НОО за добро одржување на неговите работи (на прочелников предлог го именуе нужниот технички и чиновнички персонал. НОО е должен да обезбеди издршка за нив и нивните семејства. Чиновници што се именујат како референти за оделни огранки од народното стопанство треба да бидат утврдени од повисокиот НОО.

Брзи и општи мерки за народното стопанство. Со циркуларно писмо № 4 од 21 - IX - 1944 г. дадени се следните напатствија:

Борбата за слободна и федерална Македонска држава во федеративна и демократска Југославија наближава кон успешен крај.

Секој ден се ослободујат нашите села и градови и власта се организира во Народни-ослободителните одбори, кои ќе преставујат основните органи на државната власт.

Во рамките на секој Обл., Околински, градски и општински одбор треба да се оснуе покрај другите и економски оддел на чело на кој ќе стои прочелник — член на одборот.

За тоа преходно време, за да се покоро нормализуе економскиот живот, Поверенството за народно стопанство при Президиумот на АСНОМ става во должност на одборите да за тоа земат мерки и има предвид следните директиви:

1. Платежно средство за обмена во Македонија си остава Бугарскиот лев, боновити на Буг. држава и лекот (решение на Президиумот зап. № 19 - IX - 44 г.)

2. Сите чиновници по учреденијата од стопански карактер,

како комесарство земеделските стопанства, земеделските станции и расадници да се останат по местата и продолжат работата.

Да се запазат во полна исправнос сите инвентари, капитал и архиви на сите учреждения и сите земеделски, индустријални и трг. предпријатија (фабрики, работилници, земеделски и др. училишта, земеделски кооперации и др.) Со ова ќе бидат натоварени сите оние лица што се надујат на служба по учрежденията, предпријатијата и др., ако таква нема одборите одма ќе назначат одговорни лица.

Сите материјали, книги, архиви, инвентари и др. разграбени од учрежденията, земеделски, трговски и индустријални предпријатија одма да се вратат.

3. Една од првите мерки од стопански карактер на народно-ослободителните одбори ќе биде да во своето место одма издадат наредба за отворање на сите магазини. Занатска, индустриска и др. предпријатија исто така ќе треба да ја продолжат својата работа до колку располагаат со нужни материјали. Магазините, работилниците и др. предпријатија ќе бидат отворени во време како е било уобичаено во самото место и до сега.

4. Заварените наредни стоки во магазините да се преведат во извесно и справедливо, се распределат по нормираните цени. Распределението на такви стоки, разбира се, ќе става по извешен утврден план. Главниот принцип при распределувањето треба да биде да стоките се дават на оние што за тоа имаат најголема потреба, без оглед на национална и верска припадност (исклучение само ако од верски или други сообраќања не употребават стоката, као нпр. муслиманите свинската мас) или сословна припадност (земеделец, чиновник, трговец или работник). Разбира се нуждите на војската при распределувањето на стоките излизат на преден план. Исто така треба да се зимаат под нарочно внимание нуждите на болните. Времето кога ќе се врши распределувањето, како и величината на дажбите одредува НОО, раководејќи се само од нуждите на населението а не од некои други сообраќања.

5. Стопанскиот оддел има за должност да го следи движењето на цените на сите стоки од прва важност. Исто така тој треба да нареди да сите стоки бидат етикетираны.

6. На занатличките и индустријските предпријатија, до колку има можност, треба да им се дадат нужните материјали и сировини за да можат да почнат со работата.

Тоа се накратко нужните временски мерки што треба одма да ги земе секој НОО и што ќе важат до моментот кога нашата земја ќе биде напълно ослободена од непријателот. Тога по сите тие прашања ќе добиете подетални упатвања.

II. ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ

Организациони форми во денешниот стадиј при Поверенството и НОО-и.

При организацијата на службите Поверенството се раководи од следното: 1) Македонија е федерална држава во демократска и федеративна Југославија. Значи да македонското стопанство ќе биде направено со оглед на потребите на македонскиот народ, но то не ќе биде само, но во полна соработка и дополнење со стопанствата на останалите народи на нова Југославија. 2. Да се службите организират тога кога се наметнујат и така како приликите налагаат. И 3) да се искристализираат стаовишта во Поверенството по важни проблеми што утре тражат разрешење и да се направи скица за организирање на сите оние служби во Поверенството, обласните, околиски, градски и општински НОО-и, што се неопходни за работа во прво време по ослободување на Македонија.

Тргнато од тоа на почетокот сите работи во Поверенството се оформени според економската структура на нашата земја и важноста им, на следните оддели: полјоделие, горско стопанство, аграрна реформа, трговија и промишленост, рударство, Економска обнова на земјата и последен Економски институт, што би требало да биде самоуправно тело.

А. Полјоделие

Полјоделието заедно со сточарството заангажира околу 76% од целото население на Македонија. Поради тоа по својата важност излиза на први ранг. А бидејќи да нашата борба се води повеќе од три години по горите и селата, први допир на нашата влас и први мерки се преземени во таа област.

Службите при Поверенството од областа на полјоделието, кои веднаг след целосно ослободување на Македонија треба да се разрабатат и да ги обванат сите огранки и тражат разрешење се следните:

а) Одделение за општо земееделство; кое ќе има одсек за житни култури, одсек за индустријски култури, одсек за лозарство и овоштарство, одсек за градинарство и цвеќарство и одсек за машини и ѓубрива.

б) Одделение за сточарство; кое ќе има одсек за сточарство, одсек за пчеларство, тикководство и свиговодство, одсек за рибарство и одсек за млеководство.

в) Одделение за ветерина;

г) Одделение за земеделска просвета и училишта.

д) Одделение за аграрна политика, кооперации, земеделски кредит и пропаганд.

Од самото Поверенство, поради важноста им за целата земја, ќе

бидат раководени барем за прво време: Централен земеделски институт во Скопје, Тутуновиот институт во Прилеп, Хидробиолошката станица во Охрид, Завод „Вардар“ за добиток со опитна станица за стокководството „Овче поле“ и сите средни земеделски училишта.

Централен земеделски испитателен институт ќе биде институција во која ќе биде сконцентрирано свестрано научно испитување на природните услови на Македонија во врска со полјоделието и практичната примена на резултатите. Под негово раководство ќе бидат мрежа опитни полиња по цела Македонија, после стопанствата во Ржаничане (Скопско), Кавадар, Струмица и Демир Капија. А во самиот институт има одсек за селекција, кој што обваѓа жита, индустријски билки, повртарство и цвеќарство, одсек опитно дело, одсек ѓубрење, одсек агрохемија, одсек фитопологија, ентомолошки, помолошки, енеолошки, метеоролошки и педолошки.

За да се централизира службата за подобрие расите на говеда, добиток, овци и тике, заводот „Вардар“ во Скопје ќе обване цела мрежа со сточарски, тиководни станици и овчарска станица „Овче поле“.

Службите за полјоделие изнесени досега се од општ карактер и се односат на цела Македонија. Согласно решение на Президиумот на АСНОМ (зап. № 6 од 21-X-1944 г.), Македонија (дел под бивша Југославија) е разделена и за полјоделски служби на три дела: скопска, битолска и штипска облас.

Во рамките на тија обласни НОО-и организиран е оддел за народно стопанство и економска обнова на земјата, при кој што се најдуе референт за полјоделие. Под раководството и контрола на тој оддел во Скопска облас ќе бидат основни земеделски училишта во Куманово и Тетово, лозарски расадник во Скопје, пчеларска станица во с. Лисиче (Скопско) и основно домаќинско училиште во Прешево.

Скопската облас ги обваѓа следните градови и околии: Скопје, скопска, Куманово, кумановска, кривопаланачка, пршевска, Тетово, тетовска, Велес, велешка, светиниколска, качаничка, гостиварска и ристушка. При сите тија околии и градски НОО-и има стопански оддел, каде спаѓа и полјоделската служба. За добро отворање на работите потребен е референт за полјоделие — стручно лице со висока агрономска спрема, кој ќе дава содејствие за подобра и порентабилна обработка на земјата и раководи околии или градски расадник. Исто така и во секој општински НОО — економсеки оддел — треба да има едно стручно лице за полјоделска служба со основно или средно земеделско училиште.

Под раководство и контрола на обласни НОО во Битола, оддел економски, ќе биде лозарски расадник во Кавадар и основно земеделско училиште во Демир Капија.

Битолска облас ги обваѓа следните градови и околии: Битола, битолска, Прилеп, прилепска, струшка, дебарска, кичевска, кавадарска,

мориховска, крушовска, бродска, охридска, ресенска, неготинска. И при тија околии полјоделската служба е исто организирана како и во околиците во скопска облас.

Штипската облас ги обваѓа следните градови и околии: Штип, штипска, Струмица, струмишка, радовишка, кочанска, царевоселска, беровска, гевгелиска и дојранска. Реченото горе за службите во околии и општини важи и за нив.

АКТУЕЛНИ ПРАШАЊА ВО ПОЉОДЕЛИЕТО.

Актуелни проблеми што се поставиле до сега и барале разрешение се следните:

1. Проблем за есена сеидба;
2. Проблем за исхрана на добиток;
3. Проблем за снабдевањето на земеделците со „гермизан“, модар камен и карболинеум.

По првиот вопрос дадени се напатствија № 5 од 12 - X - 1944 год. преку обласните НОО-и до сите околии, градски и општински НОО-и, со следната содржина:

„Есената сеидба започна. По прв пат во историјата на Македонија семето врлено во нашите ниви, ќе ги донесе плодовите за нас. Не треба да остане нива, од која не ќе се соберат плодови во првата година под слободата, оти житата, афионот, памукот, тутуните, и др. плодови нема веќе да ги ограбујат окупаторите.

Света должност е на секој земеделец, должност спрема земјата, својот народ и народната војска, да во оваја, прва есен во слободата го посеје и последното нивче, што може да се сеје, оставајќи ги само онија ниви, што ќе се сејат на пролеет со пролетни култури. Макар и со најголеми маки и трудности, секој земеделец треба со сите сили да настојува да си го исполни својот долг спрема својата татковина и така, првата македонска жетва, во слободата, да биде многу поголема од сите досегашни. Поради тоа НОО-и да свикаат селски зборови, на кој што ќе се изнесе значението на есената сеидба и зашто таја година треба да се сеје што повеќе земја.

За да се овозможи сеидбата на онија стопани што немаат семе, алат, добиток или човешка работна сила, како и на напуштените безстопански имоти, местни НОО-и ќе образујат „Семени фондови“ и ќе извршат мобилизација на нужниот инвентар, добиток и човешка работна сила. НОО-и ќе извршат правилното распределение на истите според вистинските нужди на стопаните.

За да можат НОО-и да извршат правилно организацијата на работата околу есенската сеидба — дават им се следните напатствија:

1. „Семени фондови“ се образујат при месните НОО-и (селски и градски) со помош на општинските НОО-и, со задача да се собере

семе за онија стопани, што го немаат, како и за посевањето на напуштените и безстопанските имоти. Собирањето на семе ќе се врши на доброволен начин од онија стопани, што имаат можност да го дадат. Ако се јави потреба, ќе се преземе и принудно собирање на семе со давање расписка за земеното количество, кое ќе се врати со жетвата. НОО-и ќе извршат сами преценка од кого може да се земе семето.

Така собраното семе селските НОО-и правилно ќе го распределат според нуждите на стопаните. Ако има можност семето треба да се прочисти со триеери или сита и да се обеззарази (со гермизон или модар камен).

2. Месните (селски и градски) НОО-и со општински НОО-и според вистинската потреба во селото ќе извршат мобилизација на земеделски инвентар (плугови, рала, дрџачки и др.), работен добиток и работна човешка сила, што ќе се распределат по потребите и нуждите на стопанствата, што се останати без достаточна работна рака, без добиток или инвентар.

Обштинските НОО-и спрема нуждите на селата и спрема нивното положение можат да наложат и самопомагање на селата меѓу себе и тоа било со семе, инвентар, добиток или работна човешка сила. Селата, опшачкани од окупаторот или изгорени, нарочно ќе се помагаат со сите нужни производни средства, што ќе се соберат од другите села во општината од општинските НОО-и. Нарочно ќе се обрне внимание за нужното помагање првенствено на оние семејства, што имаат членови во НОВ и партизанските одреди, како и на онија, што настрадале од окупаторот.

3. За да не ставаат зборки и недоразуменија меѓу стопаните, нужно е, да се знае следното: Земјата доделена на разни стопани од бившата Југославенска или бугарска влас си остава во такво положение во какво се најде при напуштањето на бугарската окупациона влас. (Решение на Президиумот зап. № 3 од 5-IX-1944 г.).

4. Напуштеените и безстопанствените имоти и ниви ќе се стопанисват (обработат и посејат) од селските НОО-и, со мобилизираната работна рака, работен добиток и земеделски инвентар, а од „Семениот фонд“ ќе се земе семе за сеење.

За понатакашната работа на овие имоти ќе се дадат поподробни напатствија.

Народната влас — месните и општинските НОО-и (селски и градски) со сите сили да настојават, да го изведат организирањето на сеидбата што поуспешно.

Главната задача, што се поставува пред народот и неговата Народна влас е да се посеје тај есен што повеќе земја и да не остане нива, приватна или безстопанствена, не засејана“.

По прашањето за исхрана на добитокот се констатира, дека со оглед да сточната рана не е однесена од окупаторот, да сеното и

сламата неода да секонсумира од окупаторските војски и да во горските краишта секој земледелец има собрано лисник, тој проблем до прибирањето на точни сведенија не ќе биде актуелен.

За зимското изпольување на горските пасишта ќе биде збор во горското стопанство.

По третото пак, ќе биде казано во мерките што се преземени во областа на трговијата.

Освен тоа, направена е едномесечна обиколка (од 15 до 22 - X 1944 г.) од чиновниците на Поверенството во с. с. Лисиче, Голозинци, Еловец, Чашка, Буселци, Г. Раковец, Д. Раковец, Тиштина и Баница — Велешко. Во сите тија села одржани се со НОО-и конференции, на кои што се прегледани преземените работи во полјоделството и дадени разјасненија. Исто така дадено е содејствие на сточарите при преминавањето во низината за зимовање.

След ослободуенето на Охрид и околината дадени се со писмо № 38 од 3-XI т. г. следните напатствија:

„Град Охрид со околните места, со езерото, со својата хидробиолошка станицја и постројките за вештачко разплодување на рибите представува големо богатство во Македонија. Заради тоа ќе се обрне најголемо внимание од народната влас (окол. и градскиот НОО) за сите нужни мерки во врска со рибното богатство на езерото како и за сите инсталации во Хидробиолошката станицја. Во врска со горното дават се следните наредби и напатствија:

1. — Сите инсталации, инструменти и инвентарот за биолошкото испитување и вештачко разплодување на рибите да се запази во целос.

2. — За да може веднаш да се обнови работата во Хидробиолошката станицја, а нарочно во мрестилиштата, необходимо е веднаш да се повикаат на работа во станицјата, до колку е таму, раководителот на истата како и сите неопходни работници, нарочно рибарските мајстори за вештачкото расплогјавање на рибите, што биле и порано на работа во станицјата.

3. — Во врска со првите работи на станицјата ќе се преземе следното:

а) — Ако има затечен расплод од пастрмки, по секоја цена, истиот да се одржава, ако пак нема можност за тоа, со расплодот ќе се заребат околните води.

б) — Веднаш да се започне со собирањето на риби-матици за идниот сезон на вештачкото размножување на рибите.

4. — Заради тоа што започнува сезоната на размножување на пастрмки, веднаш ќе се забрани апсолутно секаков лов на пастрмките.

5. — До нова наредба, сите прописи во однос на рибарството, издадени од бугарската влас, си оставаат во сила. Доколку тие прописи здираат во општите народни интереси, веднаш ќе се достави до

Поверенството за Нар. стопанство со образложен предлог за измена.

6. — За регулирање на риболовот и за пазење на рибното богатство Окол. НОО веднаш ќе назначи нарочни риболовни контролни органи.

7. — Во однос на риболовот да не се собираат никакви такси.

8. — Затоа што за сега нема можност да се испрати специјалист по рибарството, за да го прегледа устројството и работата во рибарската кооперација и за да не се прават грешки, околу НОО ќе ја ревизира целата работа, по потреба ќе ја реорганизира управата и ќе ги превземе сите нужни мерки за нејното правилно функционирање.

Во однос на кооперацијата веднаш ќе го известите Поверенството на Нар. стопанство со полно образложение кои мерки и зашто се преземени.

9. — Се налага на околу. НОО да ги издаде сите нужни заповеди во однос на рибарството во целата околина и да поведе строго сметка за запазување на рибното богатство и за општите интереси на рибарите од околината.

Со првата можност ќе се испрати специјалист по рибарството кои ќе изврши ревизија по сите вопросы.

Околискиот НОО се задолжуе да испрати до Поверенството за Нар. стопанство извештај по сите напред изложени точки како и за предложенијата на околискиот НОО за правилното регулирање на сите рибарски прашања на својата територија.

Подобни напатствија се дадени и до струшкиот и ресеоскиот околоиски НОО.

Б. Горско стопанство ОРГАНИЗАЦИЈА

Горското дело во Македонија ќе биде водено од одделот за горското стопанство при Поверенството за народно стопанство. При него се:

1. Обшто одделение, пропаганда и настава.

2. Одделение за експлоатација; кое ќе обване дрвоснабдевање, стопанска експлоатација, сувати, летна и зимска испаша, горска индустрија и лов.

3. Одделение техничко, кое ќе обвкја патишта и собштителни средства, горски строежи, телефона служба, уредување на буиците, залесјавање и мелiorација на сувати.

4. Одделение за уредување на горите; во состав на кое спаѓа: таксација, стабилизација на границите на горите, реамбулација, натрешна поделба на горите и катастар; и

5. Централен институт, што ќе се занимава со сите специални научни горски огранки и ќе решава горски научни проблеми што ќе

се добиват преку опитните полиа. Институтот ќе биде уреден како автономна институција.

При обласните НОО работите по горското стопанство ги води прочелник на оделот за народното стопанство помогнат од обласниот горски референт. Во негова домена се следните работи: експлоатација во горите, дрвоснабдевање горска паша, заштита на горите, горска политика, пропаганда и делегирани работи.

Во околиските НОО-работите по горските проблеми ги раководи прочелник на одделот за народно стопанство со помош на око. горски референт, во компетенција на кого што спаѓаат: дрвоснабдевање, горска паша, заштита на горите, делегирани работи и надзор над општинските горски органи.

При општинските НОО каде има за тоа потреба ќе има горски органи што ќе вршат надзор на правилната сеча, заштита на горите.

Специални служби — школи и курсови: Специалните служби нема да се зависат од административната поделба. Тија служби ќе имаат во задаток да разрешаваат горски проблеми, технички и научни. Службите се подвижни и се испраќаат каде се јави потреба, оти горните служби решаваат такви горски проблеми врзани со комплекси, што можат да припаднат во две околии. Тија служби се следните:

1. Секции технички ќе се занимава со изградба на горски патишта, горски кантони, горски домови, телефонски линии потребни за службата. Надзор над секциите врши одделение техничко, што им ги определуе објектите за работа.

2. Таксациони секции ќе имаат во домен измерувањето на горите и натрешната поделба на комплексите, изготвување на економските планови како и реамбулација на истите. Секциите се теренски. Подпаѓаат под одделението за уредување на горите.

3. Секции за регулација на буиците и залесјавање ќе обезбедуваат на застрашените места од поројни реки како и железнички линии и населени места.

Исто така ќе ги залесјават застрашените и оголените места во Македонија. Секциите се покретни и теренски, а ќе биде под одделението за уредување на горите.

4. Секции за стопанска експлоатација се теренски и врзани за експлоатациони реони. Имаат за задача да направат планови по кои што ќе се врши стопанска експлоатација на горите.

5. Опитни горски полиња. Научните испитивања врши горскиот институт преку опитните полиња што се теренски. Полињата се директно под централниот горски институт.

6. Средно горско училиште, што ќе има во задача да подготви горско-технички персонал. За прво време, заради полесна настава може тоа училиште да биде составено со некое земеделско училиште.

7. Курсеви за горски се неопходни и ќе имаат за задача да во

најскоро време оспособат луѓе за службата. Таков курс треба да се организира во Скопје оти таму има повеќе стручен персонал. Подоцна тија курсови ќе се одржават одделно по областите.

За прво време службата за горското стопанство поради малиот број на специјалисти не ќе биде представена во полниот состав, како диктујат потребите. Еден специјалист ќе води две или три одделења, а обласниот референт по горите и службата околински референт.

А к т у е л н и п р о б л е м и

Уредување на горите, управа, искористување и др. се разрешаваат со напатствија № 9 од 21 X т. г. испратени преку обласните НОО-и до сите околински, градски и општински НОО-и:

УПРАВА И ИЗПОЛЗУВАЊЕ НА ГОРИТЕ.

а) — Приватните кории се управуваат од нивните сопственици што слободно располагаат со нив, со задолжение да ги подржат, да не вршат девастација (претерани сечи), да не ја корнат гората, да го запазат принципот на секое годишно исползување, доколку тоа е возможно според големината на коријата. Остатокот од тоа е возможно само со разрешението на Обласниот НОО кои ќе го побара мнението на горскиот референт ако при него има таков.

б) — Со селските, општинските, градските, црквените, вакувски и манастирски гори управуваат селските, општинските, градски НОО-и под стручното раководство на околинскиот горски референт ако има таков. Исползувањето на тија гори се води по принципот на трајното стопанство со еднаков, редовен секојгодишен етат.

Во прво време, до успоставување на сите горски служби при соодветните НОО-и, сечењето на гора (за дрва за домашно употреба, за ситно дрварење) за онај сејани на кои што главното занимање им е продавање дрва на товари, кјумур и за правење на шума-лисница ќе се издава од селскиот НОО, кои го бара мнението на околинскиот горски референт ако таков има.

в) — Со државните гори управува Поверенството за народно стопанство преку своите горски стопани.

Користењето на државните гори за нуждите на онај села, општини и градови, што немаат сопствени гори или ги нема достатчно, се одобруу од Околинскиот НОО по ислушање мнението на горскиот референт ако има таков.

ДРВОСНАБДУВАЊЕ

Дрвоснабдување на селата и помалки градови ќе стане по патот на ситно дрварење.

Сега се најбрзи и најнежни потребите за снабдување со:

а) — Огривно дрво за по големите градови;

б) — Дрво за потпори во рудниците;

в) — Граѓевинско дрво за села и градови пострадани од бомбардировките и реакцијата на окупаторот.

За да се улесни разрешението на тија прашања сите НОО-и:

1 — Веднаш ќе ги приведат во известност наличните количества оградни дрва, кои се навоѓат во државните и др. гори на јавноправните тела (селски, општински, градски, црквени, манастирски и вакувски), што се сечени од окупаторската влас или по нејната повелба (заповед). Пописот на тија дрва да се испраќа преку повисоките НОО-и до Поверенството за народното стопанство. Пописот треба да содржи сведенија: колку кубични метра дрва има во гората (на самите сечишта), по привремените складови, на патиштата и во складови на населените места или на ж. п. станици; после од кои шуми се добивени дрва (име на гората и чија е). За сите тија количини дрва до нова повелба се грижат НОО-и. Они нема да позволат на населението дрва да се разносат и разграбаат.

2. — Да приведат во известност наличните количини рудничко дрво (за потпори) во самата гора (на сечиштата), на привремените складови и во населените места, што биле сечени од окупаторот во сопствена режија или преку прдприемачи трговци. Во пописот да се упише во која гора (поодделно по сечиштата), на привремени складови, во населени места или на ж. п. станици се навоѓа рудничкото дрво, колку парчиња и какви димензии (должина и пречникот на потанкиот крај).

Со турање рака на тија материјали НОО-и ќе бидат одговорни за ним и нема да позволат истите да се разносат од населението.

Пописите да се испраќаат преку повисоките НОО-и до Поверенството.

3. — Да ги попишат наличните количини дрва за градежи што се навоѓаат во населените места и пописите со назначување на количини, врсти и димензии на материјали да ги испраќаат преку повисоките НОО-и до Поверенството. Сопствениците на тија материјали, со разрешението на НОО-и ќе можат да ги продават на онај лица чии имоти пострадале од окупаторот и тоа по цени што беа нормирани од бугарската влас. Во разрешението ќе се внесе количина на материјалите за секој одделен случај.

4. — На сејаните што домовите им пострадале од реакцијата на окупаторите НОО-и ќе им разрешат бесплатно да си исечат од најблиските државни, селски, градски и др. (изузев приватните) онај количини јапија што ќе ја определи самиот одбор за секој поодделен случај.

5. — ТАКСИ. — За дрва за домашна употреба сечени во држав-

ните, селски, општински и градски гори општинските НОО-и ке собирват од селаните 1/2 до 1/10 од количината на сеченото дрво, во зависност од далечина на гората (сечиштето) до складот каде ке се складираат дрва. По таков начин собрани и складираани дрва НОО-и ке го пазат до друга повелба. Тија складови треба да се навоѓаат до самата Ж. П. линија или до колскиот пат.

ИСПОЛЗУЕЊЕ НА ВТОРОСТЕПЕНИ ГОРСКИ ПРОИЗВОДИ

Секој сопственик на корија има право да располага и со сите второстепени производи од неја.

Селаните од селата: Тажево, Требовје и Брезница во Порече можат да ја преработуваат смолата, добиена од нивните приватни кории и да го продаваат колофонот (црна смола) и терпентивното масло (нефт).

Користењето на камен, желад и др. второстепени горски производи од селските, општинските и градските гори го разрешаваат соодветните НОО-и. За државните гори тоа го разрешаваат околински НОО-и по ислушување мнението на горскиот референт ако има таков.

За брањето на шумски плодови и лековити билки во мали размери не е потребно никакво разрешение.

ЗАШТИТА НА ГОРИТЕ

Приватните кории се пазат од нивните сопственици.

Државни, селски, општински, градски, црквени, манастирски, вакувски гори се пазат од специални горски пазачи, што ги назначават општинските НОО-и. Каде уште нема општински НОО-и, горе поменатите гори во атарот на селото или градот ги пазат еден или повеќе пазачи или падачи што се назначават од селските НОО-и.

ПОЖАРИ. — Во случај на пожар, во која и да е гора, НОО-и го мобилизираат наеслението и одма пристапуваат на гасењето на пожарот. Секој граѓанин е должен да се покорава на повелбата на НОО-и. Ако е нужна помош, НОО-и бараат од суседните по високи НОО-и, кои помошта ја праќаат одма.

ГОРСКА ПАША

Пашата во селските, градски и општински гори се разрешува од селските, градските и општински НОО-и.

Во државните гори може да се допушта добиток само тогаш, кога нема достаточна селски и др. гори. Таму каде била до сега пашата забранена и понатака не смее да се паси. Ако во околината има горски референт треба да се бара неговото мислење. За сега пашата на козите во државните гори ке се разреши само од Поверенството на Народно стопанство, инаку е забранено.

ГОРСКИ РАСАДНИЦИ И ПОШУМЉАВАНЕ

Сите НОО-и, во чии атари се навоѓаат горски расадници, до нова повелба ке управуваат и ке ги пазат горските расадници. На онија, на кои што им треба садници (фиданки) НОО-и им ги издават бесплатно.

До колку е возможно НОО-и ке започнат веднага со пошумувањето на онија места, каде и до сега се вршело пошумување. Тоа пошумување треба да стане со доброволно работна рака (најдобро преку младинските одбори). Раководството со работите на пошумување треба да се повери на горски стручњаци, горски стражари и сл. до колку има такви.

Л О В

Забранен е лов на елени, срњи и дивокози како и лов за време на носењето и прехранување на породот. Лов на зверови и штетна дивач е слободен за секого.

Кога во околината ке се назначи некој горски стручњак, сите НОО-и ке го побараат неговото мислење по сите прашања од областа на горското стопанство.

Овија мерки са во дејствие додека не се донесе закон аз горите.

СНАБДУЕЊЕ СО ДРВА ЗА ОТОПЛЕНИЕ

Во разгледувањето со снабдувањето со дрва земени се под внимание онија консумативни центари, што ке им биде потребно да им се достави поголема количина дрва за отопление.

Снабдувањето на села разрешено е со нормите дадени во цитираните напатствија, т. е. со ситно дрварење. Исто така на помалите градови се остава да се регулише со ситно дрварење, а до колку се јави потреба за дрва, ке се разреши по начин како и за големите градови.

Градови закои ште треба да се организира снабдувањето како и реони од дека ке се снабдат са следните:

1. Скопје: Буковик, Гошица (Качаничко), Скопска црна гора Стража (тетовско), Бабуна (велешко), Јама и Пресека (кичевско), Висока чука (гевгелиско).

2. Битола: Пелистер (битолско), Галичица (ресенско), Плакински планини (Морихово);

3. Прилеп: Песјак и Дрвишка (бродско);

4. Велес: Бабуна;

5. Штип: Пачковица;

6. Куманово: Карадаг — Копијача.

Горните горски објекти се државна режија, што работела за време на бив. Југославија и под окупаторот. Освен тија има уште две

државни режими што работале за време на бив. режими и ќе треба да се разработат.

1. Караорман (оxридско),
2. Црн камен (кривопаланско).

Сите споменатите центри за сеча са сврзани со комуникациите со горски патишта.

Покрај експлоатацијата во државна режија, за која што се преземени мерки, снабдевањето со дрва ќе се врши и преку предприемачи-трговци и НОО-и.

Во тоја смисол са дадени следните напатствија № 22 од 26-X-т.г.

„Во врска со напатствијата на горското стопанство № 9 од 21-X-1944 г. налагаат се уште сега да се превземат брзи мерки за приготвувањето нужни количини дрва за отопление на поголемите градови.

Во поменатите напатствија се дадени обшти мерки, што треба да се прилагаат при решението на тоја проблем. Сега, пак, е прашањето, како треба да се организира сечењето и да се приготват нужните количини дрва за отопление?

Селаните од оние села во чии атари се навоѓаат погодни гори за сеча (селски, општински или државни), треба одма да почнат со сечењето и дрвата да ги пренесат на определени за тоа складови.

Сечиштата ќе се определат од општинските НОО-и. По можност треба да се одреди по едно сечиште во секоја гора. Треба да се сече секое стабло до корен т. е. да не се остават високи „газери“. Ако сечиштето е во високо стаблена гора, треба да се остават по 5—10 семејаци на декар (50—100 хектара). Ако сечата се врши во ниска гора, тогаш сечиштето не треба да биде повисоко од 100 м. и да се повија по самиот терен.

Секој сечач ќе си исече толку просторни метра (5, 10, 15, 20 пр. м. к.) колку може и тија дрва ќе ги пренесе до складот, местото што ќе го определи општинскиот НОО и што треба да се навоѓа близо до ж. п. линија, шосе или колски пат.

Нарочно за тоа, од општинскиот НОО определено лице, ќе ги приема дрвата и ќе состави список во кој што ќе запише кој колку дрва дотерал и од кое сечиште. Тој ќе им издава на селаните потврди за приемено дрво. Дубликатот на тој список да се испрати до Поверенството, штом се сврши со работата, а секој петнаесет дена да се испрати извештј колку дрва има по складовите.

На таков начин складираните дрва ќе служат за отоплението на по големи населени места и со нив ќе располагаат органите за снабдевањето. Пред да се дигнат дрва од складовите, преку овластените за тра лица ќе се плати на секого за толку просторни метра колку дотерал на складот. Цената по која што ќе се платат дрвата, ќе се одреди од една комисија во која што ќе влезе прочелникот на

економскиот оддел при општинскиот НОО, прочелник на социјалниот оддел и по еден член од НОО-и на оние села, чии са жители дотерали дрвата.

Никој неке може да ги земе дрвата на селаните ако пред тоа не се платени.

Треба да им се објасни на селаните, дека во сегашниот момент ови не можат и дури не смејат, во интересот на народно ослободителната борба, да продаваат дрво во окупираната територија. Па барем сега да ги припремаат дрвата што ќе можат попосле да се продаваат, штом се ослободат градовите.

Воопште треба да се агитира за извршењето на таја крупна задача чието разрешение представу една од мерките на уцврстувањето на нашата народна влас.

СНАБДУВАЊЕТО СО СТРОИТЕЛЕН МАТЕРИЈАЛ

Нуждите за строителен материјал се големи. За прво време има нужда да се подмират потребите за тија населени места, што пострадале од војната. Но, како ние немаме дрвна индустрија, то за потребите на пилените материјали ќе бидеме во почетокот зависни од вносот. Штом се изврши соединението на Македонија под Бугарската влас ќе се улесни разрешението и на тоа прашање.

Тесаниот материјал за потребите на примитивните згради (селски) се разрешава према цитираните напатствија. Тесаниот материјал, што ќе биде потребен за обновањето на мостовите ќе се сече без разлика од селски, општински или државни гори.

СНАБДУВАЊЕ СО РУДНИЧКО ДРВО

Како ќе се врши снабдувањето со рудничко дрво е изнесено во напатствијата № 9, а тука само ќе се одредат места од каде ќе се сечат. Рудниците Катланово и Нерези ќе се снабдат од Равно, Гошица и Локва. За тија рудници се предвидуе да ќе биде потребно околу 40.000 линејни м. рудничко дрво, и то:

1. Од Равно — — — — — 18.000 л. м.
2. Од Гошица и Локва — — — — — 22.000 л. м.

40.000 л. м.

Рудниците Пробиштип и Жабљане (битолско) ќе се снабдат од месните гори, оти потребните материјали се незначителни.

В. АГРАРНА РЕФОРМА

Президиумот на АСНОМ на своето заседание од 5 септември (зап. № 3) го донесе следното решение:

„Земјата доделена на разни стопани од бив. Југословенската,

или Бугарската влас си остава во такво пвложение во какво се намери при напуштањето на Бугарската окупациона влас“.

Други решења и мерки за сега не се превзимани, освен онија што се односат на обработка на безстопанствените имоти и што се изнесени во глава А. Полоделие.

Г. ТРГОВИЈА И ПРОМИШЛЕНОС

1 — При Поверенството за народно стопанство и Економска обнова на земјата.

Оделот за трговија и промишленос при Поверенството за народно стопанство и Екон. обнова на земјата би требело организационо да изгледа овака:

На чело на одделот стои референт за трговија и промишленос. Самиот оддел се дели на одделенија, а одделенијата на отсеци. За прво време се предвидујат следните одделенија:

- 1 — Одделение за внатрешна трговија;
- 2 — Одделеније за надворешна трговија;
- 3 — Одделеније за кредитни и осигурителни дружества;
- 4 — Одделеније за индустрија;
- 5 — Одделеније за занатство;
- 6 — Одделеније за туризам;
- 7 — Одделеније за професионална настава.

Спрема стварните нужди и потреби, што не се покажат во самата работа во одделот трговија и промишленост би можеле да настанат организациони промени во смисол на одвајање на самиот оддел (оддел за трговија и оддел за промишленос), или пак на оснивање нови одделенија, или пак спајање на поброените одделенија (натрешна трговија и кредитни осигурителни дружества), индустрија и занатство и сведување на оделението туризам на ранг одсек.

Поделбата на одделенијата во отсеци ќе зависи од стварните нужди и потреби на работата.

II — При Обласните НОО.-и.

Во обласниот НОО постои оддел за народно стопанство на чело со прочелник. Прочелникот ја организира службата за поверениот му оддел и ангажира стручен и помокен персонал према потребите на работата. Покрај останалите референти во одделот (референт за поделение, референт за шумарство, предвидуе се и референт за трговија и промишленос може работата да ја организира во отсеци.

III — При Околистите и градски НОО-и.

Во одделот за народно стопанство во секој околист и градски НОО-и до колку работата изискуе, ќе биде назначен референт за трговија и промишленос. Во околии каде работата нема да изискуе ре-

ферент за трговија и промишленос, таа служба ќе биде поверена на еден од чиновниците од одделот.

IV — При општинските НОО-и.

При општинските НОО-и службата ќе биде водена од прочелникот на одделот за народно стопанство. Администрацијата и останалите работи ќе биде водена од секретаријатот на одборот или од некој чиновник на одборот. Во некои градски НОО-и, до колку работата тражи, може да се назначи одделен чиновник по службата по трговија и промишленоста.

V — При селските НОО-и.

Во селските НОО-и нема специјални органи но службата се води од прочелникот за народно стопанство.

НАДЛЕЖНОС

1 — При оделенијата во одделот трговија и промишленос во Поверенството за народно стопанство.

а) — Одделение за внатрешна трговија.

- 1 — Води целата трговска политика за Македонија.
- 2 — Дава предлози за изработување на закони, уредби, правилници, наредби од областа на натрешната трговија;
- 3 — Дава објаснења и тумачења во врска со спроведување во живот законите, наредбите и правилниците од областа на натрешната трговија;
- 4 — Ги разрешава сите прашања во врска со организирањето на трговците;
- 5 — Ја регулира пазарната трговија;
- 6 — Ја организира и пострекава кооперативната трговија;
- 7 — Регулира трговија на големите магацини;
- 8 — Организира повремени и стални трговски изложби, панаири и др.

9 — Организира оснивање на еден трговски музеј во Скопие.

б) — Одделение за надворешна трговија.

- 1 — Ја ускладује трговијата на Македонија со другите федеративни единки.
- 2 — Дава мненија по прашањата на надворешната трговија на централната влас;
- 3 — Дава предлози за изработување на закони, правилници и наредби по одношенијата на надворешната трговија;
- 4 — Дава објасненија и тумачења во врска со спроведувањето во живот законите, правилници и наредби по прашањата од областа на надворешната трговија;
- 5 — Дава дозволи за износ и внос;
- 6 — Организира контрола над износот и вносот (стандардизирање и типизирање);

7 — Издава удостоверение за порекло на стоките (до колку таа работа не е во надлежноста на коморите);

8 — Дава иницијатива за евентуално монополизирање на вноската и износната трговија (организира и контролира установите што ќе го вршат тоа);

9 — Ја организира службата воврска со девизниот промет;

10 — Одржава контакт со вносителите и износителите;

11 — Организира издавање на повремен лист по праша на вноската трговија.

в) Одделение за кредитни и осигурителни дружества.

1 — Води општа кредитна политика;

2 — Дава предлози за изработување на закони, правилници и наредби по прашањата на кредитната политика;

3 — Издава дозвола за основање на кредитни и осигурителни дружества;

4 — Потстрекава кооперативно кредитирање и кредитно осигурање;

5 — Ги разрешава сите прашања за кредитните осигурителни дружества.

г) Одделение за индустрија.

1 — Води општа индустриска политика;

2 — Дава иницијатива за преориеотирање и типизирање на индустријата во Македонија;

3 — Ја регулира и потстрекава домашната индустрија;

4 — Дава предлози за изработување на закони, правилници, и наредби по прашањата од индустријата;

5 — Дава објасненија и тумачења во врска со индустријата;

6 — Дава дозвола за основање на поважни индустриски предприятия;

7 — Ги раководи и контролира државните индустриални предприятия подчинети на Поверенството за народно стопанство;

8 — Ги контролира индустриските предприятия оставени во надлежноста на областните НОО-и;

9 — Води картотека — статистика на индустријата;

д) Одделение за занаетчиство.

1 — Води општа занатска политика;

2 — Дава предлози за изработување на закони, наредби, правилници по прашањата од областа на занаетчиството;

3 — Дава објасненија и тумачења во врска со спроведување во живот за законите, правилниците и наредбите од областа на занаетчиството;

4 — Врши општа контрола над испитните комисии во врска со полагањето на мајсторските испити;

5 — Да образува испитни комисии за мајсторски испити (машинисти, раководители на електрични централи, раководители на парни котлови);

6 — Води статистика над занаетчиството;

б) Одделение за туризам.

1 — Води политика со цел за подигање на туризмот во Македонија;

2 — Дава предлози за изработување на закони, уредби, правилници, по прашање од областа на туризмот;

3 — Дава објасненија и тумачења од областа на туризмот;

4 — Прогласува известни места за туристички и овозможува извесни привелегии и субвенции;

5 — Врши пропаганда преку штампа, филм за старите и новите туристички места;

6 — Дава иницијатива за основање на туристички друштва;

7 — Води пропаганда и потпомага повдигање на туристички домови, планински куќи и врши контрола над нив;

8 — Го подпомага развитокот на приватно хотелиерство;

9 — Ја подпомага иницијативата за подигање на државни, обласни и општински хотели, во краиштата каде има условија за туристички развој.

е) Одделение за професионална настава.

1 — Води општа политика по прашањето из областа по професионалната настава;

2 — Дава предлози за изработување на закони, правилници, наредби по прашања из областа за професионалната настава;

3 — Два објаснение и информации од областа на професионалната настава;

4 — Врховна контрола над сите стручни школи и курсеви;

5 — Основа нови стручни школи и курсеви;

6 — Поставува наставнички и друг персонал во стручните школи;

7 — Врши врховна дисциплинска власт над нив;

8 — Прописува наставен план за сите стручни школи;

9 — Изработува и одобрува учебници за стручни школи;

10 — Води врховен надзор над сите стручни и приватни школи;

11 — Признава ранг на приватни стручни школи;

12 — Го одобрува наставниот програм на самото бюджетирање;

13 — Го одобрува наставниот програм и бюджетирањето на полудржавните;

14 — Признавање право на стручна спрема;

15 Нострифицира и признава на туѓите стручни школи (освен факултет).

НАДЛЕЖНОС НА ОБЛАСНИТЕ НОО—и

Во надлежност на прочелникот за трговија и промишленост; за прво време ќе бидат следните работи:

1 — Да издава дозволи за оснивање на некои индустријални предпријатија од помаловажен карактер и да изврши регистрацијата на постројките;

2 — Да издава дозволи за оснивање на занаетчиски работилници и изврши регистрацијата на постројките;

3 — Води контрола над оние државни предпријатија што се во негова надлежност; ги става тие предпријатија во покрет и се стара за потребен персонал;

4 — Води надзор над оние државни предпријатија што се во надлежност на околиците НОО—и;

5 — Надзорна и дисциплинска власт над сите нижи стручни школи (женски занаетски школи, вечерните школи-шегртски и трговските омладини).

Точната надлежност на областите НОО—и ќе биде определена од законите што ќе се донесат.

НАДЛЕЖНОСТИ НА ОКОЛИСКИТЕ И ГРАДСКИ НОО—и

Во надлежност на прочелникот на трговија и промишленост ќе бидат следните должности:

1 — Издава дозволи за оснивање на трговски магацини и занаетчиски работилници и врши регистрацијата на постоеките;

2 — Води картотека — статистика на сите магацини и работилници и инд. предпријатија во неговата околина;

3 — Води контрола над оние државни предпријатија што се во негова надлежност, ги става во покрет и се стара за потребен персонал;

4 — Води надзор над општинските предпријатија.

НАДЛЕЖНОС НА ОПШТИНСКИТЕ НОО—и

Во надлежност на прочелникот за трговија и промишленост ќе бидат работи со општ карактер од оваа облас. За прво време ќе се старае да ги постави во покрет предпријатијата што се власништво на општините.

Точната надлежност на одделенијата во одделот за трговија и промишленост како во Поверенство, така и во обласни, околински и општински НОО—и ќе зависи од законски прописи што ќе бидат донесени по оваа материја.

АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ И МЕРКИ

Веднаш по ослободувањето на некои градови, краишта или цела Македонија неопходно е да се превземат мерки за регулирањето на

трговијата и промишленоста, како важна огранка на стопанскиот живот во Македонија од која зависи нормализирањето на скоро целиот стопански живот на Македонија.

Внатрешна трговија

По прашањата од областа на натрешната трговија би било нужно да се земат следните мерки:

1 — Да се издаде наредба за отпочнувањето на работа и да се определи работно време;

2 — Да се влезе во контакт со трговскиот сталеж, одржи конференција со нив, образложи политичкото положение и разгледат вопросите од областа на натрешната трговија;

3 — Да се додадат подробни упатствија до областните НОО—и за регулирање на трговијата;

4 — Да се даде наредба за забрана на спекулата, верижната трговија изнесување на стоки изван границите; да се издадат упатствија за етикетирање;

5 — Да се дадат упатствија за доведување во извесност сите наредни стоки, да се доведат во извесност стоките што се навојат при агентите на Храноизнос, до колку не спада во Поверенството за Соц. пол., Исхрана и Нар. здравје;

6 — Да се даде упатствие до народно ослободителните одбори за влегување во врска со сите трговци што се занимаваат со трговија и со стоки од прва неопходност за уредување вопросот на снабдувањето, доколку не е надлежност на Поверенството за Соц. пол. Исхрана и Народно здравје;

7 — Да се припреми еден детален план за уредување снабдувањето на Македонија со нужни стоки (собирање податоци на нужните количества стоки).

8 — Да се дадат упатствија на НОО—и по вопросот за отворање на нови магацини и регистрацијата на затечените.

Како основни проблеми што се јавуваат во областа на внатрешната трговија по ослободувањето на извесни краишта или цела Македонија се:

1 — Уредување на вопросот на цените и системот што ќе се приеме за регулирање на трговијата.

Надворешна трговија

После ослободувањето на цела Македонија ќе се појави како еден многу важен проблем снабдувањето на населението со индустријални и др. продукти, што ги нема натре, како и проблемот како и на кој начин ќе се изнесат оние продукти што ги имаме.

За таа цел одделението треба веднага да ги земе следните мерки:

1 — Да влезе во контакт со централната власт и останалите федеративни единици и уреди поважните прашања од областа на надворешната трговија;

2 — Да влезе веднаш во контакт со сите увозници и извозници; да свика конференција со нив на која што да им се објасни днешното положение и да се разгледат проблемите од областа на надворешната трговија;

3 — Да прибере податци со какви стоки се располага за износ и да ги испита можностите за изнесување на тие стоки. Да изнајде пазари (места) од каде би можеле да се внесат најнеопходните стоки;

4 — Да издаде наредба со која што се забранува износ на стоките (контрабанда);

5 — Да даде инструкции до НОО—и по вopросите за внесување и изнесување на стоките;

6 — Да го испита специално вopросот за изнесување на тутунот, афионот и др. производи;

Како важен проблем од областа на надворешната трговија се поставува прашањето за делимичното или цело монополизирање на надворешната трговија. Во врска со тоа да ја испита можноста на оснивање и една централа за внос и износ или пак едно часно сдружение под контрола на државата.

КРЕДИТНИ И ОСИГУРИТЕЛНИ ДРУЖЕСТВА

Во Македонија кредитни установи од приватен карактер се застапени во многу мал размер. До колку ги има повеќе се во ликвидација. Осигурителни дружества во Македонија нема и за време на окупаторот тука работат само филијали на некои бугарски и др. европески банки. Во врска со тоа по ослободувањето на Македонија ќе се појават многу проблеми за чието разрешување ова одделение ќе треба да земе следните мерки:

1 — Да влезе во контакт со сите приватни и банкарски осигурителни дружества;

2 — Да ги превземе сите мерки за блокирање на сите сретсва на кредитните и осигурителни дружества што се сопствени на окупаторот;

3 — Да прибере потребни податци за состојбата на сите приватни банки а нарочито да го доведе во извесност пореклото на капиталот;

4 — Да го уреди вopросот со популарни банки до колку во нив е претставен окупаторски капитал; да издаде упатствие до НОО—и по тој вopрос;

5 — Да го уреди вopросот за осигурителните дружества (филијалите на буг. и др. осигурителни дружества, да земе мерки да се за-

пазат нивните архиви, инвентари и блокират поврзаните средства;

6 — Повдигне вopросот за потраживањата на приватните лица од тугите часни банки и осигурителни дружества.

ИНДУСТРИЈА

Под ослободувањето на поголем дел или цела Македонија ќе се појават вopроси врзани со продолжување работата на нашите индустриски предпријатија. Индустрискиот сектор на Македонија е во повој и тајла скоро ни во една огранка не ги задоволува нуждите на населението. Млинарството е единствената огранка што може да ги задоволи нуждите на населението. Во повеќе случаи од поедини огранки располагаме само со едно, највеќе две предпријатија. Но и поред тоа што е индустрискиот сектор слабо застапен, нужно ќе биде да се тлаја предпријатија со кои располагаме стават, што е возможно побргу во работа; да би се којко толко задоволува нуждите во најнеопходните индустриски производи.

Да би се индустриските предпријатија ставиле во покрет нужно ќе биде да се разреши вopрос на снабдувањето на тлаја предпријатија со работна рака, сировини и погонски материјал.

Одделението за индустрија да ги разреши овие вopроси ќе треба да ги превземе следните мерки:

1 — Да издаде наредба за отпочнување на работата на сите индустрииски предпријатија;

2 — Да определи кој ќе врши контрола на државните предпријатија (Поверенството, Обл. НОО—и, Окол. НОО—и или др.);

3 — Да превземе сите нужни мерки за отпочнување на работата во државните фабрики. Да назначи нужен персонал во тие предпријатија (нарочито за фабриката за цемент во Скопје);

4 — Да изработи упатствија до НОО—и за отпочнување на работата во индустрииските предпријатија во компетенција на НОО—и;

5 — Да свика конференција со индустрииските со цел да им се образложи политичката ситуација и разгледаат вopросите за снабдување на предпријатијата со сировини и погонски материјал. Да се разгледа вopросот за преориентација на индустријата, типизирањето на индустрииските производи и тн.;

6 — Да даде упатствија за регистрација на постоеките и отворање на нови индустрииски предпријатија.

ЗАНАЈАТЧИСТВО

Една од многу важните огранки во нашиот стопански живот е занаетчиството. Уште поголемо значење ќе има оваа огранка на нашето стопанство во период на нормализирањето и обновувањето на нашиот стопански живот. Имено, тука занаетчиството ќе треба во многу работи да ни помогне.

Да би се во тој однос постигнале некои резултати ќе треба да се превземат следните мерки:

1 — Да се издаде наредба за отворување на работилниците и отпочнување на работата;

2 — Да се дадат инструкции до НОО—и за свикнување на занаятчиски конференции, каде би се разгледале вопросилте на политичката ситуација и снабдувањето на занаятчиите со нужни сировини. Во врска со тоа да се издаде наредба за декларирање и распределение на сите нужни сировини, алати и др. за отпочнување работата на сите занаятчији;

3 — Да се издадат упатствија до НОО-и за регистрирање на постоеките и оснивање на нови работилници

ПРОФЕСИОНАЛНА НАСТАВА

Важноста на стручните школи не би требело нарочно да се истакнуе кога се знае дека едно напредно стопанство не може да се замисли без луѓе со стручни познанија. Нажалос во тој однос ние стоиме многу назад. И сега работата на овоа одделение ќе биде да ги тира проблеми, проблеми за подигање на стручниот кадар разрешава.

Во прво време треба да се земат следните мерки:

1 — Да се превземат сите школски простории, ако има потреба да се поправат и што побрзо да се приспособат за редовната работа;

2 — Да се доведе во извеснос инвентарот, архивите и останатото во сите стручни школи и веднага да се назначат лица што ќе се грижат за нив;

3 — Да се доведе во извеснос бројот на наставниот персонал со кој располагаат;

4 — Веднаш по ослободувањето да се повикат сите наставници од средните стручни школи на конференција каде би се разгледале можностите за што поскоро отпочнување на работите; за изработката на наставен план и нужни учебници;

5 — Да се дадат упатствија до НОО—и за отпочнување на работата на нивните стручни школи;

6 — Да се разгледа вопросот за што побрзо отпочнување на работата во средните трговски училишта во Скопје и Битола;

7 — Да се испита можноста за отпочнување на работата во средно-техничката школа во Скопје или Битола;

8 — Да се испита можноста за отпочнување работата на занатските школи во Скопје и Охрид;

9 — Да се испита вопросот за отпочнување на работа во вечерните занатски школи (шегртските и трговската младина);

10 — Да се испита вопросот за отпочнувањето на работа на женските занатски школи.

Како основни проблеми на овоа одделение ќе бидат, да се реши вопросот на наставниот персонал, што достатчно го немаме, да изработи наставен план и преведат нужните учебници.

ТУРИЗАМ

Овоа одделение за прво време ќе треба да се заинтересира со вопросы од најбрз карактер, нив да ги разрешава, за иднината да изработи еден план за развој на туризмот на Македонија.

Од најбитните работи што треба да ги сврши се следните:

1 — Да ги Приведе во извеснос планинските куќи и нивното положение и евентуално да назначи лица што ќе се грижат за нив;

2 — Да дојде во контакт со бивши туристички и планински дружества.

Напатствија дадени од Поверенството со писмо № 9 од 16-X-44 г.

„Во овие денови, кога целиот македонски народ начело со својата НОВ води крвава и жестока борба за ослободувањето на градовите и селата и за коначното скршување на фашизмот, се наоѓаат некои луѓе што нивниот интерес им е пред тоа на народот. Така, на територија што е веќе ослободена и на која што под раководството на НОО-и почнуе да се организира нормален економски живот, доволаат од крајштата што се под германска окупација некои трговци — спекуланти и за сметка на Германците откупуваат добиток и др. продукти од ослободената територија. Со таква нивна работа не само што се помага на непријателот и продолжува ропството на уште неослободените градови, но и директно се нанесуе штета на населението од ослободената територија. Бидејќи работа за спекулација, тира трговци имаат можност да плаќаат за добитокот и др. продукти цени многу повисоки од тира што се плаќаат на пазарот. По таков начин цените на продуктите брзо се покачуваат. Со тоа се нанесуе штета, се кочи не само борбата но и нормалниот економски живот на ослободената територија. Тоа треба да им биде јасно на сите НОО-и. Печалбите што од таква трговија ќе ги имаат поединци на ослободената територија, трговци или земеделци, или пак и самите НОО-и зимајќи извесни такси се толку малки поредени со штетата што му се нанесуе на народното стопанство.

Поради тоа Президиумот на АСНОМ донесе решение (зап. № 6 19-X-44) „Забрануе се секое изнесување на секаков вид стоки (добиток, жито, волна и др.) од ослободената територија на територија окупирана од Германците. Изузетно е позволено да се изнесе со позволеното на НОО-и работен добиток нужен на земеделците на селата блиски до ослободената територија“.

За спроведување на тоа решение НОО-и треба да го направат следното:

1 — Заедно со воените власти да ги превземат сите неопходни мерки за да се попречи изнесувањето на стоки од ослободената територија. Поред останатите мерки тоа ќе се постигне и со организирањето контрола на пазарот;

2 — Трговците и лицата што довоѓаат со таква намера треба да бидат одма изнајдувани и предавани на народната милиција. НОО ќе реши какви мерки ќе земат против нив;

3 — За да се олесни обработката на земјата во селата блиски до ослободената територија НОО може да дозволи на некој себак да си купи работен добиток од ослободената територија. Во таков случај купувачот треба да се пријави на НОО и од него тражи разрешение. НОО преди да издаде разрешение, преценуе дали купувачот дејствително има нужда од работен добиток;

4 — Со цел да им се помогне на лица од ослободената територија што се принудени да продават добиток или продукти, ако за нив нема купци на пазарот НОО може да ги предложи НОВ да ги откупи или пак самиот НОО да ги откупи и чува како резерва или пак раздели на своите бедни.

Предните напатствија да бидат умножени и испратени до сите околински, градски и општински НОО-и за исполнување“.

Со писмо № 60 од 15 XI. т. г. како дополнување на напатствије № 9 од 16. октомбар т. г. забрануе се изнасање на секаков вид стоки (добиток, жито, волна и др.) надвор до каде се простира власта на македонската федерална држава одн. федеративна Југославија.

Горната заповед веднага да се саопшти на сите погранични околински, градски и општински Народно-Ослободителни одбори, кои преку управните одели и војската ќе земат мерки да заповедта биде спроводена во дело“.

**Напатствија дадени од Поверенството со писмо
№ 25 од 26-X-1944 год.**

„Со цел да се што побрзо нормализира стопанскиот живот во ослободените краишта и изврши правилен распоред на располагаемите количини стоки во овие изванредни времиња, НОО-и треба да превземат следните мерки:

1 — **Приведување на стоките во извеснос.** — Сите затечени стоки, што било под режим на распределение под буг. влас (најради), навоѓале се они во и магазините или другаде треба да се приведат во извеснос, што се може поскоро. Тоа ќе стане по следниот начин: веднаш след ослободувањето на некој град или село НОО-оддел за народно стопанство — ќе ги извести сите трговци, индустријалци и занаетчи да се должни да во определен срок ги декларираат сите стоки со кои располагаат. Во случај да не декларираат воопште или

не сите стоки што ги имат, ќе бидат одговорни и против нив ќе се земат строги мерки. За да има горната мерка успех, НОО ќе ги свика на конференција сите трговци, индустријалци и занаетчи и ќе им ја образложи важноста на времето и неопходноста да ги изнесат сите стоки и помогнат за изградувањето на македонската држава. Декларирањето ќе се врши пред околински или градски НОО (оддел за народно стопанство). При извршување на оваа работа, НОО би требело да има содејствието на целото граѓанство. Но тоа содејствие треба да се состои во давање на податки каде има скриени стоки, а не да самите граѓани вршат претрес. Веродостојноста на сведение за укриени стоки, дадени на Окол. НОО од страна на населението, треба предходно да бидат проверени па после да се превземат потребни мерки. Името на лицето што ги дало податките треба да биде запазеено во тајна.

Претресот што ќе го прави НОО со цел да испита дали дејствително има укриени стоки ќе го врши прочелникот за народно стопанство (или негови специјални органи) во содејствие на народната милиција и народната одбрана. До колко такви служби уште не се организирани, треба да се послужат со органите на воената влас. Пронајдените скриени стоки ќе се конфискујат, а укривателот ќе се објави за противународен и предаде на народен суд.

2 — **Определување на цените.** — Околинскиот НОО (во градови: Скопје, Битола, Прилеп, Куманово, Тетово, Велес, Струмица, Штип и Охрид на заеднички заседанија со градскиот НОО) ги определува цените по кои ќе се продаваат сите стоки, по следниот начин:

а) — Сите наредни стоки што се навоѓаат при трговците, занаетчиите или индустријалците дадени на распределение пред 9-IX-44 г. а уште не се распределени ќе се продаваат по цените по кои што би се продавале по тоа време кога требело да бидат пуштени во продажба (нормирани цени од страна на Буг. Министерство на Т. П. и Труда).

Тија цени ќе важат и за сите наредни стоки набавени до 9-IX — т. г. по други патишта (црна берза).

б) — Сите наредни стоки набавени после 9-IX-т. г. за кои што сопствениците можат да го докажат со оригинални фактури нивното порекло и цени, продажната цена ќе им се определи од страна на Окол. НОО по следниот принцип: фактурна стојност плус подвозните и режиските трошкови и плус печалба на продавачот (во продажба на едро до 8% во продажба на дребно до 25% — зависи од стоката).

Тија цени ќе важат и за сите наредни стоки набавени после 9-IX т. г. за кои што нивните сопственици неможат да докажат со оригинални фактури нивното порекло и цени.

При определување на цените треба да се има пред вид уште да трговците не почнат да продават стоките еден на друг со цел да ја повисшат цената. Такви појави треба енергично да ги созбивате и

укажете на заинтересованите да е верижната трговија строго забранена.

3 — **Распределение на стоките.** — Распределението на стоките ќе го врши Окол. НОО (во градовите Битола, Куманово, Прилеп, Скопје, Тетово, Велес, Струмица, Штип и Охрид заедно со градскиот НОО).

а) Распределение на нарядните стоки од прва неопходност (шеќер, зејтин, ориз, сол, сапун и сл.) да стане веднага и то по следниот начин: стоките да се распределат на оние, за кои што биле определени преди 9-IX-т. г. Доколку во некое место, покрај стоките получени по наряд, има и такви што трговците ги набавиле било пред 9-IX-т. г. или после тој датум Окол. НОО и за тија стоки ќе направи распределителен план, но раздавањето може да стане подоцна, ако неопходните нужди на населението се задоволени само со распределението на нарядните стоки.

б) — Сите други нарядни стоки како народни платна (американ, циц, порхет, чорапи, конци, обувки, народни платови и сл.) ќе се распределуваат на оние за кои што биле одредени (само за градското население или пак за целата околина), но подоцна од кога ќе бидат распределени стоките под а). Распределението ќе стане подоцна поради тоа што ќе биде нужно да се изработи подетален план за нивно толо распределение.

в) — Сите земеделски продукти (кожи, водна, маслодајни семена и др.), предназначени за износ или за преработка во фабриките, што се навоѓаат при трговците на едро, Окол. НОО, до клоку во неговото место има предпријатие што може да ја обработи таја сировина, може да му определи според нуждите и капацитетот контингент за продолжение на работата. Во никои други случај Окол. НОО неможе да врши распределение на тлија продукти. Окол. НОО ќе биде должен да му соопшти на Поверенството за врстата, количината и сопственоста на тија стоки.

г) — Ако има при трговците стоки што служат како нужен материјал на занаетчиите, истите ќе треба да се распределат меѓу занаетчиите но не целата количина одеднаш. Распределението тука ќе се изврши со оглед на потреба да се на социјално послабите даде возможнос да овој преходен период го преминат полесно.

Поред горе истакнатите принципи при распределувањето, Окол. НОО-и треба да се водат во оваја работа и од следните општи начела:

1 — При распределувањето треба да се земаат под внимание нуждите на војската;

2 — При распределение стоките да се дават на оние што за тоа имат најголема потреба, без оглед на национална и верска при-

падност (исклучение само ако по верски и др. соображенија не употребуваат стоката нпр.: Муслиманите свенска мас).

3 — При распределувањето треба да си земаат под особено внимание нуждите на болните.

4 — Извршеното распределение да се публично и писмено изнесе на околийска табла.

IV — Дрво за отопление и граѓа.

1. Да се приведат во извесност дрвата за отопление и материјал за граѓа.

2 — При распределението на дрва за отопление ќе се има предвид за првенство: малки деца, болни и што готват дома па после други.

3 — Дрвата за граѓа ќе се распределат имаќи предвид за првенство пострадани куќи на партизани пострадани од реакцијата на окупаторот, пострадани куќи макар на кои реакцијата на окупаторот, пострадани куќи од бомбардировки и после групите.

Околийскиот НОО ќе го одреди времето на распределението на стоките и величината на дажбите на својата околина во склад со овија упатствија.

Овија упатствија ќе бидат во сила до второ наредање.

Овија упатствија ќе треба да ги доставите на сите општински и околисски НОО-и.“

Напатствија дадени од Поверенството со писмо № 35 од 27-XI-1944 г.

Во денешните тешки времиња, дури не е ослободена од окупаторот цела Македонија, се јавуваат проблеми што бараат брзо решение. Еден од тија проблеми е уредување на трговија со продукти од прва неопходност. Времено, дури да се ослободи целата наша земја, ќе се превземат следните мерки. Во селата каде нема достатчно продуктни за живеење, лицата што се нуждаат од нив ќе се однесат до НОО-и — економски оддел. Прочелникот на тоја оддел издава белешка, ако е едно лице; ако са повеќе, прави список со кој што ги упатува до НОО-и во оние села за кои што има сведенија да нивното население им излишци од храни. НОО, што ќе добие таква белешка или список, е задолжен да лицатла ги стави во допир со оние што располагаат со продукти и можат да ги продадат. Цените при тија продажби ќе бидат слободни, но НОО-и ќе треба да знаат какви се. Покупката може да стане и во вид на трампа, која што ќе биде исто така контролирана од НОО-и. Треба да истакнеме да трампата може да стане само меѓу земеделски со земеделски продукти, а никако земеделски со индустријални производенија. На истиот начин ќе става закупката и продажбата на другите продукти како дрва, кромпир и др.

Се препорачува на НОО-и да организираат пазаришта. Местото на пазариштата ќе биде определено од општинските НОО-и. Требе да се пропагира на тија пазари да се изнесуе што повеќе продукти, за да може населението да се снабдуе. Ќе се објасни на производните села да храните што ги носат на пазарите не се за окупаторите, а за нивните браќа од соседните села, што се нуждајат од тија храни. За изнасуењето на тија стоки по горните пазаришта како и за купуењето не требе да се бара белешка од НОО-и.

Препис писмото да се испрати до сите Окол., градски и општински НОО-и“.

Д. РУДАРСТВО

Рударските предпријатија што работеле во Македонија во времето на окупацијата по пореклото на нивниот капитал можеме да ги поделиме во три групи: група А со антисовински капитал, група Б со осовински капитал и група В со југословенски капитал.

Во група А довоѓаат: 1 (Рудникот на олово во Злетово со рудникот во Пробиштип-Кратовска околија со големи инсталации) (главно подигнати од Германците) и залихи во руда (капитал Англиски). 2 (Рудниците на хром Алатини Мајн Лимитедосо Љуботен исто со доминирајуќи Англиски капитал и големи инвестиции што се главно од германско порекло. Навоѓа се блиско до Скопие под Љуботен со големи резерви. 3/ На С.С.З. од Куманово хромните рудници Лојане со Италијански капитал, а инвестициите скоро исклучиво германски. За време нападот од партизаните беа уништени електроцентралата, два магазина полни со стока, железнички возен парк. Пронајдени ес индустриски залихи. 4/ Рудникот на манган Цер-Небојша во околијата на Брод работеше през југословенското време. Германците го затвориле, поради исползване на огромни рудници во Никопол СССР. Инсталациите беа преврлени на други рудници.

Од овија рудници Алатини (со Љуботен) и Злетово со Пробиштип можат да бидат пуштени во најскоро време, а Лојани и Цер-Небојша под воспоставуење на инвестициите и снабдевањето со алат и тн.

Во група Б. довоѓаат: рудникот на антимон околу Бојановац со помали инвестиции; рудниците на азбест Богословец — (штипско), Трнава (прешевско), во околијата на Качаник и тн. (беа отворени во време на окупацијата, а покасно ликвидирани) поради слабото коноисуење и разрешавањето на проблемот со синтетичен азбест). Рудник Дудица (Судостмонтан) — истражуењето на бакар. Уложени се големи пари во инвестициите. Рудниците на мусковит во Прилепската околија со поголеми рударски инвестиции околу с М.анастир; Витолиште и Дуќа. Хромитните предпријатија на Друж. Уфер со рудниците околу Прешево (исклучиво истражуење) и во околијата на Валан-

дово со сите рударски инсталации. Мал примитивен рудник на магнезит „Вардар“ околу Зелениково. И голема фабрика за оплеменуење на хромот околу Жостово.

Од овија предпријатија што можеме да ги рачунаме за државни, може да се пуштат во случај на потреба одма по набавката на неопходниот материјал рудниците на антимон хром околу Валандово, мусквити околу Прилеп, рудникот Дудица и фабриката во Жостово. Рудниците во околијата на Прешево и Зелениково требе да се сметаат како истражни.

Во групата В. довоѓаат: лигнитовите рудници во Нерези околу Скопје, Св. Троица околу Катланово, Жабљани околу Битоќа и цементните сировини во околијата на гара Шар со цементната фабрика. Правното положение на сите овија рудници е нејасно и има големи веројатнос да минат во државни раци.

Од горе изложеното се гледа дека во Македонија има доста-тачна количина во рудните блага, уложени се големи капитални во нивното истражуење, експлоатација и построенија на големи инвестиции, према тоа требе одма да се створи организација за искористуењето и истражуењето на рудните блага. Рударството ќе биде раководено директно од поверенството. Организацијата требе да биде на следниот начин:

Детално објаснение за оделните функции тука не влагаат зашто самата шема е очигледна. Само да се задржиме еден момент на принципите и организацијата. Главно тија ќе бидат едноставнос, продуктивнос, на нормализацијата на различните сведенија. На самиот рудник ќе биде сл. шемата со одговорно лице: Директор, Управител, односно оберцајгер или надзирател. Таја шема на управлението на рудникот може по потреба да биде проширена или да се скрати. За сега пред рударството во Македонија во прв ред поставени се следните актуелни проблеми:

1) Одново да се организираат рударските предпријатија и да се уреди нивното запазуење.

2) Времено преориентирање на рударството во Македонија.

3) Проучење и прибирање на податци на минералните богатства на Македонија.

Првиот проблем углавно се разлага на 3 момента: а) проблем на техничките и административните кадри. б) Материјалната инвентура на рудниците и запазуење на предпријатието со неговите инвестиции, материјали и т. н. в) Стварањето на материјалните залихи за рударските предпријатија.

За бргото разрешавање на овој проблем, потребно е одма по ослободуењето на Македонија да се повикаат на едно заседание сите технички и административни раководители. Тука би биле продис-

кутувани проблемите за кадар, инвентура, запазувањето на рудниците, по тоа проблемот за снабдевање и т. н.

Иденитето на зимата, оштрите економски пореки и војната сила ни го наметнуваат проблемот за привремената преориентација на рударството во Македонија. Ова се состои во задоволувањето на прв ред потребите на индустријата и широките слоеви на граѓанството во гориво, цементните сировини и солот; баш онија рударски гранки што не биле воопште развити во Македонија. Од другата страна економскиот распад донесе една прелазна нужда за конзервирање на металните рудници до таква степен да можат по потреба после кратко време да се оспособат за производство. За сега најважниот проблем е проширувањето на производството на лигнит со што би можеле делимично да ја задоволиме потребата за гориво. Главните потрошачи на лигнит би биле: Скопје, Велес, Битола, фабрика Шар, разни тулани, по тоа Куманово, Штип и Св. Никола. За задоволувањето на оваја потреба нужно е да се прошират и оспособат рудниците, Катланово, Нерези, Пробиштип и Жабљане. Сите оваја рудници со исклучение на Пробиштип беа искористувани на најпримитивен пчачкашки начин и немаат никакви инсталации, помештенија и материја, а возниот парк е во многу бедно состојание.

Консумацијата на лигнитот во Македонија во 1943 го бе од приближно следна: (шема № 3)

Место	За каква употреба	1943 год.		15-X-44 15-IV-45	
		дрвом	лигнит	дрвом	лигнит
Скопје	Индустрија, локали и надлештча	25 000	7 000		4 000
„	Војска	25.000	6.000	20 010	3 000
„	Гриѓанство-ситна потреба	50 000	15.000	50 000	15.000
Шар	Фабрика за цемент	?	1.000	?	500
Велес	Маслодајни ф-ки	?	2 300	?	1.000
„	Керамични ф-ки	?	1.400	?	—
Разно	Тулани (Куманово, Скопје, Драчево)	?	2.300	?	—
Куман.					
Огрев		?	—	?	500
Укупно:		100.000	35.000	70.000	22.000

Од таблицата се види дека главните потрошачи биле Скопие, Велес, Шар и тулари. Битола не е внесена во таблицата дека нема никакви подаци. Зимското архчење би било во 1944 г. започнато од 15-X-1944 до 15-IV-1945 г. околу 22.000 тона лигнит и околу 70.000 кв. м. дрва за горење. Да би се покрила оваја потреба нужно е производството на лигнит одма да се увеличи до 3.700 тона месеч-

но, што би значило за три пати. Во првиот ред треба да се форсира производството на рудникот Св. Троица и Пробиштип, а по тоа да се уредат во производство рудникот Нерези, што би после неколку месеца припрема почнал да дава лигнит на пазар. Да би се увеличило производството потребно е за сите рудници да се створи, одма по ослободувањето фонд за исхрана и снабдевање на рударите со чевли и да се организира редовното снабдевање со јамска граѓа. На одделните рудници потребно им е освен тоа и следното:

Во рудникот Нерези: да се проучи карактерот на наслгите и да се отпочне со ново подкопување.

Во рудникот „Св. Троица“:

а) Да се земе под кирија државниот хотел во Катланово за персоналот на рудникот и да се уреди настанувањето на работништвото во с. Катланово.

б) Механизирањето на рудникот.

в) Проучувањето на проблемот за изградување на рударска колонија за чиновничкиот персонал.

г) Да се отпочне со работа на главната извозна штолна.

д) Да се добијат 5 камиона од по 5 тона.

Во рудникот Пробиштип:

А) Да се продолжи работата во гл. извозна штолна.

б) Да се добие олеснение на железниците за превозот на лигнитот.

в) Да се добија 4 камиона од по 5 тн.

За понатакашното редовно функционирање на сите оваја рудници важно е на време снабдевањето со потребните материјали, која функција е на набавното одделение.

Снабдевањето со лигнит на Штип и Овче Поле е од локален значај и за сега имат многу мал консумат, што се подмируе направо од рудникот.

Рудникот околу жабљане со консументот Битола не ни е познат. След личниот преглед може да се предвидат потребите мерки. Теоретски треба и таму да се предвидат отварањето на лигнитов рудник, со 1 камион од 5 тн. и вероватна почетна производња месечно 200 тн. След проучувањето на потребите за лигнит тука и геолошките елементи на налазиштата може да се постави конкретно проблемот за проширувањето на овој рудник.

Треба да се спомене дека при увеличението на производството во лигнитовите рудници треба да се работи во потесен контакт со:

1 — Економскиот институт, што би давал податци за положението на нуждите за лигнит, неговите промени и тн. Воопште податци на основа кои би се можело да планира понаташното увеличение во војна рударска гранка.

2 — Со горското стопанство по прашањето на снабдевање со

дрвениот материјал за рудниците и со проблемот за огрев воопште.

Обновата на езмјата ја прошируе делатноста на граѓевинските предпријатија, тражи увеличенија покрај останалите сировини и интензивното производство на цементот. По тоа треба веднаш да се пушти ф-ката на цемент во работа и да се приготви поголемо количество на лапорци. Шарскиот површински раскоп на лапорците треба да се уклучи во предпријатието што треба непрекидно да работи да би се направило на пролет што поголеми залихи на цемент и цементните сировини, за кои ќе биде голема глад. Предрачуноот и проектот за увеличение ќе биде една од првите задачи што ќе треба да се реши во Скопие.

И на крај солот. Проблемот на сол се поставуе остро. За сега не може да ибде говор за подмируењето на овија потреби со месно производство. Реално е да се прегледат солните извори и ако е возможно нивното искористуење за да би се задоволиле барем потребите на Бродската окол. со што би се делимично растеретила оваја потреба.

За сега познати се 3 солени рејона во Македонија (Југословенска): Во порече, во Азот и во Мариовско. Во средината на септември направена е обиколка на солните извори во првите 2 реона.

Геолошки сите тие извори извираат од горниот хоризонт ортогнџа. Метоморфни парашкрипци се наоѓаат во непосредствена близина од нив (Сланско-Слатина, Богомила), или повеќе удалечени (с. Папрадиште, Капиново и Орешје). Тектонските извори се поврзани со дислокациите.

Во Порече изворите се наоѓаат на 2 места околу с. Сланско на југо-исток од Брод и с. Слатина (во самото село) цирка 10 км. на север-северозапад од Брод.

Во околицата на с. Сланско се наоѓа извор за солена вода на десната страна на Дреновската река околу самото нејзино корито на местото наречено Соленица. Изворот преставува едно мало удубление во гнајса. Самата солена вода извира подоле од нивото на реката. Состојанието на бунарот е многу лошо (загадено од измет на стоките и тн.) и пресната вода од Дреновската река се меша со речната. Дебит на водата е измерен и изнесуе 1.25 л. на минута. На должина на околу 100 м. уз водата, во топли летни денови камењата се покриваат со танка коричка со сол што ја кажуе егзистенцијата на непознати извори и погоре. Селаните од следните села ја искористујат солената вода за своите нужди од тој извор: Пласница, Ореховец, Русјаци, Сланско, Латово, Брод, Требино, Суво-Дол и Дреново (во нормални времиња), за време на недостаток на сол солената вода ја искористујат и селаните од подалечните села.

Во самото село слатина се наоѓа еден активен извор, а во

блиската околина има податци за екзистенцијата на прикриени извори на солена вода. Тука има една уредена чешма. Дебита на солената вода не беше возможна да се измери а смета се дека е околу 0,5 л. на минута, од тој извор во нормално време зимаат вода следните села: Слатина, Грешница, Девич, Горна Круша, Долна Круша, Манастирец, Драгодол, Тополица и Томино село.

Од поречките солени извори се користат со сол околу 9-10.000 луѓе.

Во Азот познати извори има на 4 места: Околу с. Богомила, Орешје, Капиново и Папрадиште.

1 — Околу село Богомила цирка 2 км. на југо-запад од него на двете страни на р. Сушица во флувиоглацални наслаги има три закопани бунари околу 1, 5 м. долбочина од кои што порано се зимало вода.

2 — Околу 2 км. на исток од с. Орешје во долот Слатина на местото викано Штавица има неколку појави на солена вода. Сите извори се врзани со една тектонска пукнатина. Долниот извор извира на самото ниво на реката и е искористен од месното население. Изворот е загаден и е во лошо состојание. Дебит на водата е невозможно да се измери но може да се предположи оти е околу 1, 5 л. на минута.

3 — На 1 км. на север-северо-исток од горе напишаното место на самиот брег на р. Бабуна на нивото на речната вода се наоѓаат два извора врзани еден со друг. Во долниот извор, вероватно иде и пресната вода од Бабуна. Изворот е во лошо состојание и е загаден. Дебит на овој, Капиновски не може да се измери, а смета се дека е околу 1,5 л. на минута.

4 — Околу 1,5 км. под с. Папрадиште во местото наречено Соленица на двете страни на потокот има два солени извора. На десната страна на потокот е направена една дупка околу 1,5 м. долбочина. Од тука за сега се зима највечку солена вода и селаните ја сметаат неја за најсолена. Дебит на водата вероватно е околу 2 л. на минута.

Од тиа извори зимаат солена вода следните села: Папрадиште, Нежилово, Капиново, Ореов Дол, Габровник, Мокрење, Црешнево, Бистрица, Теово, Согле, Богомила и Орешје, кога нема сол и повеќе села.

За време на обиколката зедеи се мустри на солената вода на сите тиа извори. По ослободуењето ќе се направи нивната квантитативна и квалитативна анализа да се запознае хемизмот на водата. За сега може да се предположи дека деноношниот дебит изнесуе околу 1 тн. кристална сол.

За искористуењето на тиа извори потребно е следното: изворите да се отворат и почистат и да се направат чешми со резервуари

(за одвишната вода.) Тија работи можат да се произведат од страна на НОО со помошта на технички раководители испратени од поверенството. Сите трошкови по работата треба да ги поднесат НОО-и. Материја, што неможе да се најде (цемент) може да се најде во Брод или с. Ижиште.

Зети се сите мерки за спроведување во дело за да се помогне на населението во оваја оскудица на сол. Четири чешми се на привршување.

Е. ЕКОНОМСКА ОБНОВА НА ЗЕМЈАТА

Организацијата на одделот за Екон. обнова на земјата при Поверенството за Нар. стоп. и Екон. обнова на земјата, во денешните услови уште неможе да се утврди во дефинитивна форма. Она ќе се развива паралелно со останалите услови на работата. Во Миналото таква установа што би се занимавала специјално со обновата не е имало. Но поради големиот размер на разореноста и штетите нанесени на стопанството на сите народи на Југославија, се јавуе како неопходимос организирање на една установа, што ќе се занима со проблемите за обновување на стопанскиот живот. За тоа во националниот комитет на ослободувањето на Југославија е организирано посебно Поверенство за Екон. обнова. По упатствијата за работа што ни са изпратени од него се предвидуе: „Поради големото значење на работата за Екон. обнова на сите народи на Југославија и неопходимоста да биде изведувана по еден општ план, што ќе ги соедини сите народи од Југославија и користи стопанските извори и богатства на сите земи од федеративна Југославија, мора работата за економска обнова да биде централизована во Пов. за Екон. обнова при Националниот комитет на ослободувањето на Југославија. При поедините земски антифашистички собранија се формира отсек за обнова со работата на која раководи началник на отсек избран од Президиумот на земалското собрание. Пов. за Екон. обнова при нац. комитет која поради својата задача има општ земалски карактер, непосредно раководи со работата и има прво на контрола до најдолните инстанции“.

Така се за сега замислуе работата на Пов. за Екон. обнова во Нац. Ком.

Во Мкедонија работата за Екон. обнова привремено е организирано по следниот начин:

Во Пов. за Нар. стоп. покрај останалите оддели има и оддел за Екон. обнова на чело со референт. Понатакашната организација на одделот би могла да се организира по следниот начин: одделот да се дели на одделенија, а одделенијата на отсеци. Одделенија би биле: обшто, економско-финансиско и техничко. Према нуждите и работата они би имале отсеци. За сега во оквирот на економско-финансиското

одделение може да се предвидат два отсека: материјални и финансиски.

ПРИ ОБЛАСНИТЕ НОО-И.

При обласните НОО-и во одделот за народно стопанство ќе биде и Екон. обнова на земјата. Прочелникот ја организира службата, ангажира стручен и помоштен персонал према потребите на работата. Покрај останалите референти во одделот (реф. за полуделие, реф. за шумарство, реф. за трг. и промишленос), може да постои референт за обнова до колку работата изискуе. Инаку работата би била водена од прочелникот што ќе се користи со чиновниците на одделот.

ПРИ ОКОЛИСКИТЕ И ГРАДСКИТЕ НОО-И.

Во оделот за Нар. стоп. и Екон. обнова при онија окол. и градски НОО доколку работата изискуе, ќе биде назначен референт за обнова. Во околиците каде работата нема да изискуе референт за обнова, таја служба не биде поверена на еден од чиновниците на одделот.

ПРИ ОПШТИНСКИТЕ НОО-И.

При општинските НОО-и службата ќе биде водена од прочелникот на одделот за Нар. стоп. и Екон. обнова. Администрацијата и останалите работи ќе бидат водени од секретаријатот на одборот или од некој чиновник на одборот. До колку работата тражи, може да се назначи одделен чиновник за служба економска обнова.

Во селските НОО-и нема специјални органи за економска обнова, но службата се води од прочелникот за Нар. стоп. и Екон. обнова.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ.

На одделенијата во одделот за наро. стоп. и Екон. обнова.

а) Општо одделение:

- 1 — Изработуе планови за обнова на земјата.
- 2 — Дава предлози за изработување на закони, наредби и правилници во врска со обновата.
- 3 — Дава објасненија и тумачења во врска со нив.
- 4 — Ја кординира работата со останалите одели и со др. Поверенства.
- 5 — Прибира статистички податци за нанесената штета од окупаторот.

б) Економско-финансиско одделение:

— Материјални отсек:

- 1 — Набавуе нужни материјали за обновата
- 2 — Врши распредела на материјалите

Финансиски отсек:

- 1 — Прибира средства за обновата
- 2 — Кредитира и предлага начини за изнајдување средства за обновата.

Техничко одделение:

- 1 — Изработуе планови за обновувањето на градови, села, соопштенија, предпријатија и др.
- 2 — Врши контрола на извршувањето на тие планови
- 3 — Назначуе стручна комисија на проценка на нанесените штети од окупаторот

АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ

Најбитните работи и мерки во одделот за Екон. обнова може да се поделат во:

1 — Мерки што треба да се земат за прибирањето на податци и 2) конкретни мерки за спроведувањето на обновата. Од обете групи мерки, некои можат да се превземат веќе од сега, а некои по полно ослободување на Македонија. Мерките од 1) т. е. прибирањето на податци во поголем размер можат да се земат уште во воената етапа, а повеќе од мерките од другата група ќе можат да се земат дури по ослободувањето.

Прибирањето на податци е исто така двојако:

а) Прибирање на податци за изработување на еден општ план за екон. об. на земјата и б) прибирање на податци за причинена штета од страна на окупаторите за изработување елаборат за накнада на штетата што треба да се претстави пред Нац. Комитет на Југославија на конференцијата за мир. Обете врсти податци треба да бидат собрани што е возможно побргу. За исполнување на горните задачи нужно е да се превземат следните мерки:

1 — Прибирање на податци:

- 1 — Да се организира собирањето на податци за состојанието на поедините стопански гранки во Македонија.
- 2 — Да се организира собирањето на податци за причинените штети.

За штетата причинета на земеделските стопанства, да се изработи потребен формулар.

За штетата причинета на инд. пред. да се изработи формулар и определи комисија.

За штетата причинета на трг. и занаетчиски радњи со формул. или комис. „ „ „ „ приватни згради: формул. или комисија „ „ „ „ јавни згради (инст., школи и др.) комисија „ „ „ „ рудници: комисија „ „ „ „ соопштенија да се определи комисија

II — Конкретни мерки за обнова:

1 — Конкретно да се превземат мерки за да се обноват-оспособат најужните објекти, патишта, мостови, жел. линии и др. и успостави нормално соопштение, предуслов за нормализирање на стопанскиот живот.

2 — Да се превземат мерки за оспособување на необходимите инд. предпријатија кои производат предмети за потрошња.

3 — Да се превземат брзи мерки за поправката на необходимите јавни згради, школи и др.

4 — Да се превземат брзи мерки за поправка на разрушени згради за живеење во селата и градовите и разреши жилишниот вопрос. Во прв ред довагаат мерки за обновување куките на незбринутите фамилии, на изгинатите борци, војници и инвалиди и др.

При разрешувањето на проблемите за обнова се поставува вопросот на стручни работници, граѓевински материјал и др. што ќе треба плански да се разреши.

5 — Напоредно со горните мерки треба да се земат и сите неопходни мерки за да се стави во покрет нашата индустрија, занаетчиство и трговија за да се нормализира привредниот живот. За почнување на работата на занаетчиите и индустријата ќе треба да се разреши прашањето за снабдување со суров и погонски материјал.

По писмо № 6 од 4-X-1944 г. испратен е преку обласните НОО-и следниот анкетен формулар № 1 за утврдување на воената штета и напатствие за пополнувањето му. (прилог шема № 3)

„Податците за воената штета ги собираат општинските НОО-и во сотрудничество со селските НОО-и за секое село поодделно. Секое стопанин што е оштетен ги дава нужните податци лично пред селскиот НОО-и на прочелникот од општ. НОО.

Формуларот што се пополнуе под раководството на прочелникот на одделот за нар. стопанство и економ. обнова на земјата во општински НОО треба да е читко и јасно пополнен. Поради тоа за пополнувањето може да се ангажираат (земат) учители, студенти и др. писмени луѓе што се навоѓаат на теренот. Податците унесени во формуларот се потпишуваат на крај од председателот, секретарот на општ. НОО и прочелникот на одделот на народно стопанство и Економска обнова на зем., што со своите потписи гарантираат за верноста на собраните податци.

Општинскиот НОО ги пополнуе формуларите за утврдување на штетата во 2 екземпџара. Кога сврши со пополнувањето одделно за секои стопанин во сите села, тогаш пополнува уште еден анкетен формулар № 1 во 2 екземпџара само сега во него место име и презиме на одделни стопани од селата, во втората графа ќе стојат имињата на селата во рајонот на тој општински НОО. Во третата и останалите графи ќе се внесува укупната сума за целото село. Нпр.: Во графа 2 под реден № 1 ќе стои село Лисиче, под реден № 2 село Г. Врановци и тн. сите села во таа општина. Во графа 3 ќе се внесе цифрата на сите разрушени куќи во с. Лисиче под неја цифрата на разрушените куќи во Г. Вранаовци и тн.

Еден екземпляр од формуларот во кои што се внесени имињата на стопаните одделно останува во архивата на општ. НОО, а другиот екземпляр се испраќа до Пов за нар. стоп. и Екон. обнова на земјата (одел за обнова). Еден екземпляр од формуларите во кои што се внесени селата и собраните суми за селата останува исто така во архивата на општ. НОО, а другиот се испраќа до Окол НОО. Окол НОО на основа на формуларите пристигнали му од општините пополнува формулар во кои исто така како што општината ги реди селата, он ги реди општините и собраните суми за општините Тоа го прави исто во два екземпџара од кои што едниот го остава во својата архива а другиот го испраќа во Повоеренството.

Графите во формуларите се пополнуваат како што следи.

1 — Во првата графа се внесува редниот № на стопаните, односно на селото или општината кога се пишува збирен формулар.

2 — Во втората графа се внесуваат имињата и презимињата на стопаните што им е нанесена штета од војната, односно имињата на селата во збирниот форм. што го прави општ. НОО за селата во неговиот реон или имињата на општините во збирниот формулар што го прави општ. НОО за општините што се во неговиот реон.

Се смета за оштетен секои стопанин на кого што му е од 6-IV-41 г. па до моментот на пополнувањето на формуларот оплаќано или ограбено нешто од страна на германските, италијанските или бугарските војаски, разни контрачети, Джемовци, Мефајловци, Дражичевци и сл., или пак запалено, разрушено од страна на истите, разрушено и нестанато од бомбардировките на непријателските и сојузнички војски и разрушено или уништено во борбата на нашата војска со непријателот.

3 — Во третата графа се внесува колку куќи-згради за живеење се уништени (запалени или разрушени) на поедините стопани. Ако во нив имало намештај и он е уништен, тогаш се става во рубриката „со намештај“.

4 — Во четвртата графа се внесува колку стопански згради се уништени (разрушени или запалени) на поедините стопани.

Стопански згради се сметаат: плевни, ѓахар (арови), кошари и сите др. помошни згради на едно стопанство, кои не служат за живеење.

5 — Во петата графа се внесува бројот на ограбениот-уништениот инвентар и тоа: коли, плугови, копачки, триери-вејачки, редосејалки и ситен алат. Под ситен алат се разбираат лопати, клачки, мотики и др. доколку е нешто од инвентарот уништено а за тоа нема одделна рубрика, тогаш тија материјали се внесуваат во рубриката разнo со назначение што е, напр. една вршачка.

6 — Во шестата графа се внесува бројот на ограбената-уништената стока, по рубриците како е определена. Машките телина се внесуваат во бројот на воловите, а ако се женски во бројот на кравите. Ждребнијата во бројот на коњите.

7 — Во седмата графа се внесува бројот на ограбената-уништената живина (кокошки, шатки, гаски и кјурки).

8 — Во осмата графа се внесува бројот на ограбените-уништени трнки-кошници-сандаци за пчели.

9 — Во деветата графа се внесува килограмите односно литрите на ограбените и уништените продукти онака како се определени по рубриците (жито, вино, мас итн.). Во рубриката „разни лјудски храни“ сите лјудски храни, за кои не е определена рубрика сирене, млеко и др.

10 — Во десетата графа се внесува килограмите на уништени или ограбените разни сточни храни (слама, сено, зоб, граор и сл.).

11 — Во еданаестата графа се внесува кгр. на уништениот или ограбениот памук, волна прегја, свила исвилени коџурци.

12 — Во дванаестата графа се внесува количината во метра на уништено или ограбено платно, килими, черги, со ситно назначение што е нпр.: 5 м. 2 килима, 10 м. дужни платно.

13 — Во тринаестата графа се внесува чивтовите на уништените или ограбените облека. Во првата рубрика се внесува чивтоите на уништено-то горно облекло, а во другата рубрика се внесуваат чивтовите на уништено-то долно облекло.

14 — Во четрнаестата графа „разни“ ќе се внесува се што е од поважно значење, а за него нема специална рубрика, со назначението што е нпр.: вршачка, пари, радиоапарати и др.

15 — Во петнаестата графа се внесува од кого е причинена штетата. Ако таа е причинена од Джемовци, Мефајловци, Арнаути, Дражичевци и др. контра чети се внесува во рубриката „разни контра чети“. Во рубриката од (бив. Југ. војска) се внесува само онова што е реквизирано, а стопанинот не е добил обештетење од бив. Југословенски војски пред 6-IV-41 и пропаднало или уништено след 6-IV-41 г. Ако стопанинот е претрпил штета нешто од Герм., нешто од Буг. и др. тогаш става која штета од кого му е причинета, нпр.: на еден стопанин куќата му е настрадала од сојузнически бомбардировки, стоката му е оплаќана од

Герм. војски а житото од Буг. војски, обележава овака: во рубриката Герм. графа 5 во рубриката сојузнически војски графа 2 во рубриката Буг. војски графа 8.

ЗЕТИ МЕРКИ.

Со писмо № 33 од 31-X. т. г. дадени са следните напатствија за поправка на разрушените куќи и собштенија.

Во борбата за слобода нашиот народ претрпе големи уништенија и разоренија. Најборбените Македонски села и градови се разрушени, и куките на најдобрите борци се запалени. Непријателот во својот бес се послужи со сите средства за да го скрши отпорот на народот и уништаваше се што можеше. Самиот народ, за да може да ја води борбата против окупаторите, често пати беше принуден да руши мостови, жел. линии и др. обекти, плод на неговата рака. По тој начин соопштителната мрежа е наплно разнебитена и онеспособена за употреба. Борбата е веќе кон својот крај. Многу села и градови сè ослободени и близу е денот на ослободување на цела Македонија. Народната влас, израснала во борбата и организирана од самиот народ, треба да земе брзи мерки за обновата и поправката на најнужните обекти на ослободената територија. Треба да се поправат многу патишта, мостови жел. линии, школи, јавни згради, жилишта и др., за да се оспособи слободната територија за живот. И се тоа во што поскоро време. У толку повеќе, што се ближи зимата и можноста за извршување на граѓевински работи се намалујат. А народната влас не смее да дозволи нито еден през зимата да остане без подслон. Исто така, и од воени и од стопански причини, не смее да се дозволи цели краишта да бидат откинати и оставени без врска. За тоа се налага зиманието на брзи мерки од страна на НОО—и:

ЗА УРЕДУВАЊЕ НА СОБШТЕНИЈАТА.

Општинските и селски НОО—и треба патиштата, мостовите, што се најнеопходими во нивниот реон, со свои сили да ги оспособат за нормална употреба.

Поважните патишта, мостови, жел. линии и др. обекти ќе се поправат под раководството на соборачките офицери при месните команди, или органите на Поверенството на Собшт. и градежи. НОО—и, треба само да им дава полно содејствие. Потребни упатствија во врска со поправката и одржување на патиштата, мостови линии и др. дадени са од страна на инженерскиот одсек при Гл. штаб на НОВ и ПО на Македонија и испратени до саобраќајните офицери при месните команди.

НОО—и треба да се придржават на нив.

Нужниот дрвен граѓевински дрвен материјал ќе се добива како

е определено во упатствијата за горите испратени од Поверенството за народно стопанство № 9-12 од 21-X-44 г. Со ослободувањето на градови и големи територии, градските или Окол НОО—и треба веднага да определат стручни комисији, што ќе ја испитаат можноста и организираат поправката. За стореното треба веднаш да го известат Поверенството за Нар. стопанство и Екон. обнова.

ЗА ПОПРАВКА НА КУКИТЕ

За уредување на жилиштниот проблем со оглед на тоа да на ослободената територија нема достатчно граѓевински материјал, нароч. но клинци и керамиди како и стручна работна рака, општински и селски НОО — и треба да се погрижат привремено да го разрешат проблемот за сместување на останалите без подслон, во други куќи во селото, (со стеснување на населението).

Но истовремено со тоа, НОО—и треба да ги преземат сите нужни мерки за поправка на разрушените куќи за живеење. Во сегашното време, приватната иницијатива довогја нарочно во обзир и НОО—и треба да содејствува и помага на приватните лица, ако они сами си ја извршујат поправката. Каде тоа не е возможно НОО—и треба сами да организираат. Првенство имат куките на загиналите борци од Народно-ослободителната војска или тие кои се новогат во НОВ.

Поправката на разрушени куќи било да ја вршат приватните лица или НОО—и, снабдувањето со дрвен граѓевински материјал ќе става сходно испратените упатствија за горите т. е. разрешава се бесплатно да се исече од најблиските државни, селски, градски и др. (изузев приватните) гори, онаја количина јапиш, што ќе ја определи НОО за секој поединен случај.

Снабдувањето со клинци и со керамиди треба да го изврши НОО како може. До колку се нешто од тој материјал навогја во реонот на тој НОО, одборот треба да го приведе во извесно, напише и направи распределателен план. Издавањето на материјалот да става со белешки на НОО и тоа на најнуждајущите се. Останалото количество да се чува.

За разрешавањето на проблемот со работна рака, НОО треба да ги искористат сите можности што им стојат на располагање. За таа цел може да се искористи помошта на младинските, женски и др. организации. Нека настане утакмица во тоа која организацијата дава повеќе работи дневно за поправка на порушените куќи.

Со ослободувањето на градовите, градските НОО—и треба веднаш да образујат комисија од стручни лица што под контрола на провештиот на одделот за народно стопанство и Екон. обнови ќе го истаат положението, разгледаат можностите за поправка и превземат нужните мерки.

Овија упатствија препратите ги до сите Окол., општински и селски НОО—и.

Сите НОО—и да испратат извештај до повисокиот НОО и Обл. НОО до Поверенството за положението за нивниот реон како и за превземените мерки во врска со обновата“.

Ж. ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ

Заостаналоста на Македонија си личи од положението во кое што се наоѓа нејното стопанство. Но не само тоа, Македонија е земја уште не истражена, нејното богатство и стопански можности не се уште објективно проучени. Поради тоа се налага да се организира веднаш еден институт, што ќе ја исполни таја празнина.

При разгледанје на организацијата на одделот за полјоделие, горско стопанство, аграрна реформа, трговија и промишленост и рударство не е предвидена статистична служба. Тоа е намерно направено така, за да се концентрира целата економска статистика. Што пак не ќе значи да одделите не ќе се занимаваат и не ќе можат да прибираат статистички податци. Противно, Економскиот институт ќе ги собира тија податци преку соодветните оддели.

Во институтот се предвидени следните служби:

1 — Одделение за статистика, што ќе прибира средно и обработува податци и се дели на:

а) — Одсек за полјоделска статистика со горско стопанство и аграрна реформа.

б) — Одсек за трговска статистика.

в) — Одсек за промишлена статистика (занајтчиска, индустриска и рударска).

2 — Одделение за конјуктурни истражуванија.

3 — Одделение за калкулации и установување на процентот на печалбите во сите економски дејности.

4 — Одделение за установување на народното богатство и годишен национален доход.

5 — Библиотека.

Институтот ќе има за цел да ги прибере сите онија што се интересираат за научно обработување на економските проблеми и да им биде на услуга. Освен тоа институтот ќе има свој орган, во кои ќе бидат публикувани сите научни постиженија во областа на економската наука воопште, и специјално за Македонија.

ЗАКЛУЧЕНИЕ

Организација и сите изложени напатствија се само за првата фаза за среденето на Поверенството за народно стопанство и народно-ослободителните одбори. Тоа ќе биде указание како се службите орга-

низирани или како треба да бидат организирани. Иначе, се тоа ќе подлежи на дополнување према опитот што го стекнуваме во работата. При тоа треба да се има предвид да се работело под партизански условија и со стручен кадар од партизанските редови. Со потполно ослободување на Македонија, со потполно организирање на народната власт, ќе се даде можност на сите стручни и политички лица преку списанија и конференции да си го дадат своето мнение и допринос за разрешување на економските прашања што се поставуваат пред нас. За тоа ги вика нашиот напатен народ, нашата млада држава и нашето заостанато уште не истражена, нејното богатство и стопански можности не се стопанство.

К р а ј

Повереник: **ЛАЗАР СОКОЛОВ**

Инж. агр. **Славко Поп Антоски**, референт за полјоделие

Асен Симитчиев, референт за трговија и промишленост

Инж. **Александар Малахов**, референт за рударство

Инж. **Бранислав Шикич**, в. д. референт за горско стопанство

Инж. **Божидар Ничота**, чиновник во одделот за горско стопанство

Јован Крстев, чиновник во одделот за трговија и промишленост

Евстрати Пасху, чиновник во одделот за трговија и промишленост

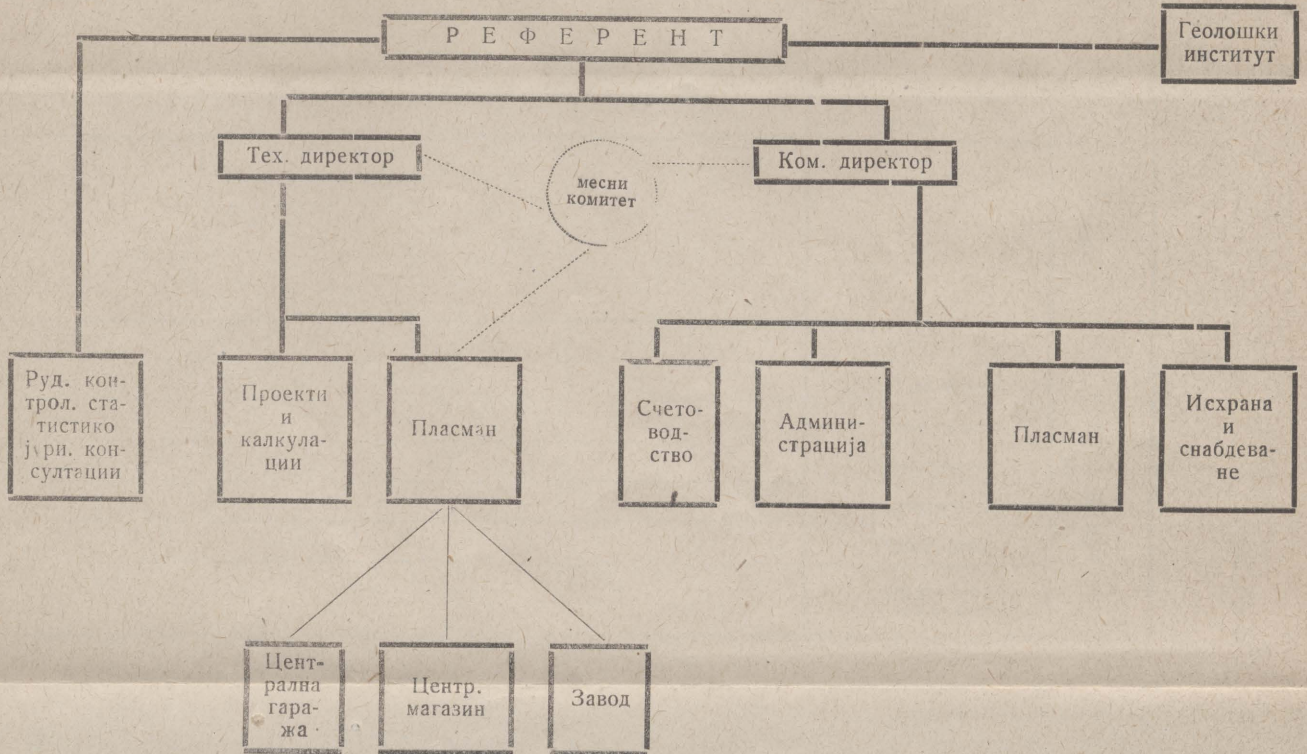
Бора Чумливски, чиновник во одделот за полјоделие

Лиљана Нацевска, машинописка.

СОДРЖИНА:

1. Увод	— — — — —	Стр. 3
2. Организација и актуелни проблеми	— — — — —	„ 7
3. А. Полјоделие	— — — — —	„ 7
4. Б. Горско стопанство	— — — — —	„ 12
5. В. Аграрна реформа	— — — — —	„ 19
6. Г. Трговија и промишленост	— — — — —	„ 20
7. Д. Рударство	— — — — —	„ 34
8. Е. Економска обнова на земјата	— — — — —	„ 40
9. Ж. Економски институт	— — — — —	„ 48
10. Заклучение.	— — — — —	„ 48

ОРГАНИЗАЦИЈА НА ОТДЕЛОТ ЗА РУДАРСТВО ПРИ ПОВЕРЕНСТВОТО
шема № 1.

ОРГАНИЗАЦИЈА НА РУДНИКОТ
шема № 2.

